

รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่

ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)
เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่
ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

ที่ สว (กมธ ๓) ๐๐๑๙ / (ร ๕๖)

วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภาครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๓) ซึ่งคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา คณะหนึ่ง มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาขอเสนอหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งประสานกับองค์กรภายในประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมภายในประเทศและนานาชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การคุ้มครองและดูแลผู้ยากไร้ การส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างหลักประกันความมั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม พิจารณาศึกษาติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งปัจจุบันกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์
๒. พลตรี ไอสถ ภาวิไล
๓. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
๔. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ
๕. นางสาวปิยฉัญฉุ์ วันเฉลิม
๖. พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ
๗. นางผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ
๘. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
๙. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล
๑๐. นายพีระศักดิ์ พอจิต
๑๑. นางทัศนียา ยวนนันท
๑๒. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ
๑๓. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ

- ประธานคณะกรรมการ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
เลขานุการคณะกรรมการ
โฆษกคณะกรรมการ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการ

๑๔. นายมณฑิร...

๑๔. นายมณฑิเตอร์ บุญตัน	กรรมการ
๑๕. นายยุทธนา ทัพเจริญ	กรรมการ
๑๖. พลเอก วลิต โรจนภักดี	กรรมการ
๑๗. นายอำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุมวุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์

(นายวัลลภ ตั้งคณานุรักษ์)

ประธานคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวภิรมย์ นิลทัพ)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก
เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ

สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๕ - ๖

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๖

จิตตินันท์ พิมพ์

จิตตินันท์ ทาน

ภิรมย์ ตรวจ

คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี
ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์
ประธานคณะกรรมการ

พลตรี ไอสถ ภาวิไล
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

นางสาวปิยฉัฐ วันเฉลิม
เลขานุการคณะกรรมการ

พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ
โฆษกคณะกรรมการ

นางผาณิต นิตินันท์ประภาส
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายพีระศักดิ์ พอจิต
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นางทัศนาศูวานนธ์
กรรมการ

นางประยูร เหล่าสายเชื้อ
กรรมการ

นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ
กรรมการ

นายมนเทียร บุญตัน
กรรมการ

นายยุทธนา ทัพเจริญ
กรรมการ

พลเอก วลิต โรจนภักดี
กรรมการ

นายอำพล จินดาวัฒนะ
กรรมการ

คณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้ด้อยโอกาส

นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์
ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
และอนุกรรมการ

นางประยูร เหล่าสายเชื้อ
ประธานคณะอนุกรรมการ

นางทัศนียา ยูวานนท์
รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ
รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่สอง

นางณัฐภรณ์ เอกนราจินตวัฒน์
อนุกรรมการ

นางงามจิต แต่สุวรรณ
อนุกรรมการ

นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์
อนุกรรมการ

นางระเบียบ ปัทมดิลก
อนุกรรมการ

นายโสภณ แก้วล้อมทรัพย์
อนุกรรมการ

นางสาวพัศตรา พอจิต
อนุกรรมการ

นางสาวสุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์
อนุกรรมการ

นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์
อนุกรรมการและเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ
และผู้ด้อยโอกาส

นางจิรพรรณ อนุศาสน์อมรกุล
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางสาวอรณิชชา ภาคพิเศษ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพ
ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่
ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชนสตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และ
ผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๓) โดยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทู้กิจการ พิจารณาสืบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งประสานกับองค์กร ภายในประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมภายในประเทศและนานาชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การคุ้มครองและดูแล ผู้ยากไร้ การส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างหลักประกัน ความมั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวมพิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการได้มีมติมอบหมายให้คณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้ด้อยโอกาส ทำหน้าที่พิจารณาศึกษา ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑) นายวัลลภ ตังคณานันท์ ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
และอนุกรรมการ

๒) นางประยูร เหล่าสายเชื้อ ประธานคณะอนุกรรมการ

๓) นางทัศนียา ยูวานนท์	รองประธานคณะกรรมการฯ คนที่หนึ่ง
๔) นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะกรรมการฯ คนที่สอง
๕) นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	อนุกรรมการ
๖) นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๗) นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	อนุกรรมการ
๘) นางระเบียบ ปัทมดิลก	อนุกรรมการ
๙) นายโสภณ แก้วล้อมทรัพย์	อนุกรรมการ
๑๐) นางสาวพัศุตรา พอจิต	อนุกรรมการ
๑๑) นางสาวสุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์	อนุกรรมการ
๑๒) นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการฯ ประกอบด้วย	
๑) นางจิรพรรณ อนุศาสน์อมรกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการฯ
๒) นางสาวอรนิชชา ภาคพิเศษ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการฯ

๑.๒ ที่ประชุมคณะกรรมการฯ ได้มีมติแต่งตั้ง นางสาวภริมย์ นิลทัพ นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติราชการ กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ และนางธนยา สิงห์มณี นิติกรชำนาญการของกลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการฯ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๗

๒. วิธีการพิจารณาศึกษา

๒.๑ คณะกรรมการฯ มอบหมายให้คณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้ด้อยโอกาส ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ โดยได้ดำเนินการประชุม จำนวน ๔ ครั้ง

๒.๒ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

- การประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๖๓ วันพุธที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๓
 - การประชุม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๓ วันพุธที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
 - การประชุม ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๓ วันจันทร์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๓
 - การประชุม ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๓ วันจันทร์ที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๓
- โดยมีบุคคลและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม คือ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักงานบริหารนโยบายของนายกรัฐมนตรี

๑) นายธรรพร ศรียากุล	ที่ปรึกษาสำนักงานบริหารนโยบายของ
นายกรัฐมนตรี |
|----------------------|--|

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

๑) นายสุทธิ จันทรวงษ์	อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
๒) นางสาวสุวิทย์ ไชยวงศ์	หัวหน้ากลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ
๓) นายพงษ์พิพัฒน์ พงษ์ธรรม	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
๔) นายอานนท์ อาจหาญ	นักประชาสัมพันธ์

กระทรวงมหาดไทย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๑) นายเชษฐา โมสิกรัตน์	รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๒) นางสาวชัชดาพร บุญพิระณัช	ผู้อำนวยการกองนโยบายป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัย
๓) นายศิวกร บัวป้อง	ผู้อำนวยการกองช่วยเหลือผู้ประสบภัย

กรุงเทพมหานคร

๑) นางรุ่งกานดา พงษ์ธรรกุลพานิช	ผู้อำนวยการสำนักงานสวัสดิการสังคม
สำนักพัฒนาสังคม
๒) นายประเสริฐ ฉวีอินทร์	รองผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
๓) นางมณีรัตน์ อดุลยประภากร	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายภัยจากมนุษย์
และความมั่นคง
๔) นางสาวกัณต์ดา ทรรคนิยวนิช	ผู้อำนวยการส่วนช่วยเหลือผู้ประสบภัย
ภูมิภาค
๕) นางสาวลลิตา ปนุดติณ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๖) นายภูริญาณภัทร สีวะสา	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
๗) นางสาวน้ำฝน อยู่ดี	เลขานุการสำนักการศึกษา
๘) นายเชาวลิต สาดสมัย	นักพัฒนาสังคม

เทศบาลเมืองปทุมธานี

๑) นายอริวัฒน์ ทวีโชคทรัพย์	รองปลัดเทศบาลเมืองปทุมธานี
๒) นางสาวศรุตยา มุกตาผล	หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน

เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

๑) นายมานิช ตรัยรัตนยนต์	ปลัดเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม
๒) นายอนิรุทย์ ดันติภักดิ์รักษ์	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม

เทศบาลนครสมุทรสาคร

๑) นายอนุชา คูเจริญไพศาล	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม
๒) นางสาวมณฑนา พ่วงชา	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน
๓) นางสาวพิมพ์ไพมร ดวงสิทธิ	ประธานกรรมการพัฒนาสตรีนคร
สมุทรสาคร

เทศบาลนครรังสิต

๑) นายธีรวุฒิ กลิ่นกุสม	นายกเทศมนตรี
๒) นายณัฐพล คัมภีระ	นิติกร
๓) นายณัฐกิจ จอมเผือก	ผู้ช่วยนักจัดการงานทั่วไป

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑) นายอนรรฆ พิทักษ์ธานิน	อาจารย์และผู้จัดการแผนงานวิชาการ
เกี่ยวกับคนไร้บ้าน |
|--------------------------|--|

สมาคมคนไร้บ้าน

๑) นายสุชิน เอี่ยมอินทร์	นายกสมาคมคนไร้บ้าน

มูลนิธิกระจกเงา

๑) นายสิทธิพล ชูประจง	หัวหน้าโครงการผู้ป่วยข้างถนน
๒) นางสาวเบญจมาศ พางาม	ผู้ช่วยดำเนินงาน
๓) นางสาวถิรนนท์ ช่วยมัน	ผู้ช่วยดำเนินงาน

มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย

๑) นายสมพร ทารพรม	ผู้ประสานงานมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย

มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

๑) นางสาวทองพูล บัวศรี	ผู้ประสานงานมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
๒) นายชนะรัตน์ ธาราภรณ์	ผู้ช่วยประสานงานมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล

๑) นายสำราญ อรุณชาติตา	ผู้ประสานงานองค์กรของมูลนิธิส่งเสริม
การพัฒนาบุคคล |
|------------------------|---|

มูลนิธิอิสรชน

๑) นางอัจฉรา สรวารี	เลขาธิการมูลนิธิอิสรชน

เครือข่ายคนไร้บ้าน

(๑) นางเมธา สัมเปล่ง	ผู้ประสานงานเครือข่ายคนไร้บ้าน

บ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร

๑) นางสาวอรรพรรณ ฉ่ำชื่น	ผู้อำนวยการศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
๒) นางสาวสุวิทย์ ไชยวงศ์	หัวหน้ากลุ่มการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ

๒.๓ การศึกษาข้อมูล เอกสารวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ข้อเท็จจริง สถิติ กฎหมาย ระเบียบ เอกสารจากหน่วยงาน เอกสารวิชาการ บทความ รายงานวิจัย ต่าง ๆ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการพิจารณาศึกษาที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และมีรายละเอียดสมบูรณ์มากที่สุด

๒.๔ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน จำนวน ๒ ครั้ง ดังนี้

๒.๔.๑ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน ณ บริเวณสถานีรถไฟหัวลำโพง เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓

๒.๔.๒ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน ณ สวนลุมพินี เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๓

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการขอรายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการให้ความช่วยเหลือ คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ โดยคณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้ด้อยโอกาสดำเนินการพิจารณาศึกษากรณีดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณารายงานของ คณะอนุกรรมการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และได้มีมติให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ

จากการพิจารณาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการจึงขอเสนอรายงาน การพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานทำยนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้ พิจารณา หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ ขอให้โปรด แจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของ ประเทศชาติและประชาชนสืบไป

(นางประยูร เหล่าสายเชื้อ)

ประธานคณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ
และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร

คณะกรรมการการพัฒนาระบบสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงเห็นควรเร่งผลักดันมาตรการให้การช่วยเหลือบุคคลด้อยโอกาส ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)” ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่สั่งสมมาอย่างยาวนานในประเทศไทย และยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดสิ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ อีกทั้งพบว่า จำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีด้วย จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีอย่างเร่งด่วน เพื่อให้คนไร้บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้และกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนโดยเร็ว

อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในเบื้องต้น พบว่า ที่ผ่านมามีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่เก็บรวบรวมโดยหน่วยงานต่าง ๆ ยังแตกต่างกัน เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มีการจัดทำข้อมูลในลักษณะต่างฝ่ายต่างรวบรวมข้อมูล ขาดการประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่ทราบว่ามีที่แท้จริงแล้วจำนวนของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีจำนวนเท่าไร ส่งผลให้การจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ยังไม่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง ดังนั้น ในชั้นนี้คณะกรรมการการพัฒนาระบบสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา จึงมุ่งเน้นการพิจารณาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาแนวทางการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและเขตเมืองเป็นลำดับแรก ก่อน เพื่อให้การสำรวจและจัดทำข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความชัดเจนและเกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน อันจะส่งผลให้สามารถคัดแยกกลุ่มคนตามสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การพิจารณากำหนดแนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ รวมทั้งพิจารณาศึกษาและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

จากการพิจารณาศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ของคณะกรรมการสามารถสรุปข้อมูลออกมาเป็น ๔ มิติ ดังนี้

๑. มิติด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า หนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้แก่ การประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการไม่มีงานทำ นำมาซึ่งการขาดรายได้ หรือในกรณีภาคการเกษตรไม่สามารถทำมาหากินได้ จึงมีการอพยพเดินทางเข้ามาแสวงหางานในเมือง หรือเกิดจากสาเหตุมีการศึกษาน้อย ขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดโอกาสที่จะประกอบอาชีพ จึงไม่สามารถหางานทำได้ ทำให้กลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในที่สุด

๒. มิติด้านสังคมและครอบครัว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพิ่มขึ้น เกิดจากการไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ทำให้ไม่สามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ หรือมีเหตุจากการถูกทำร้ายจากคนในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ทำให้ต้องออกมาใช้ชีวิตภายนอกเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาครอบครัวเหล่านั้น นอกจากนี้ ยังเกิดจากกรณีเป็นคนพิการ ผู้สูงอายุ ซึ่งครอบครัวไม่พร้อมดูแล อีกทั้งยังเป็นเพราะความคิดส่วนตัวที่ขออิสระและพึงพอใจกับการใช้ชีวิตอิสระ

๓. มิติด้านกฎหมาย เนื่องจากปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) จำเป็นต้องถูกแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้น ภาครัฐจึงได้ออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้และแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองให้ชัดเจนและเหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างโอกาสให้กลุ่มคนด้อยโอกาสในสังคมให้ดียิ่งขึ้น

๔. มิติด้านการบริหารจัดการ ปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เป็นปัญหาที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น พบว่ามีชาวต่างชาติออกมาเร่ร่อนในเมืองท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ สิ่งที่ต้องคำนึงในประการต่อมาคือเมื่อประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้มีโอกาสที่ผู้สูงอายุจะกลายเป็นคนไร้บ้านจำนวนมากขึ้น อีกทั้งอาจเกิดกรณีเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น กรณีเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงจำเป็นต้องกำหนดรูปแบบการทำงานให้ชัดเจนมากขึ้น และสร้างรูปแบบการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือและเตรียมพร้อมรองรับรูปแบบการทำงานที่อาจเปลี่ยนแปลงไป และรองรับกับปัญหาที่อาจจะเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ดี คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) สรุปได้ดังนี้

๑. เนื่องจากปัจจุบันข้อมูลจำนวนตัวเลขของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่แต่ละหน่วยงานรวบรวมยังแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีการจัดทำข้อมูลในลักษณะต่างฝ่ายต่างรวบรวมข้อมูล ขาดการประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่ทราบว่าคนไร้บ้านที่แท้จริงแล้วมีจำนวนเท่าไร ซึ่งส่งผลให้ที่ผ่านมาไม่สามารถจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง ดังนั้น เพื่อให้สามารถบรรลุแนวนโยบายของรัฐในด้านการพัฒนาสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีภารกิจในการดูแลและช่วยเหลือบุคคลกลุ่มนี้โดยตรง ควรเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลรายงานสถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ตลอดจนจัดทำระบบการติดตามสถานการณ์ปัญหา เพื่อประมวลให้เห็นถึงสถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่เป็นปัจจุบัน โดยจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลกลางที่เป็นระบบเดียวกัน (Data Center) เพื่อให้การทำงานสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และเป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับการพัฒนาแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านและจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้านเชิงโครงสร้างในมิติต่างๆ อีกทั้งยังเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลกลางในการกำหนดนโยบาย วิธีการงบประมาณการบริหารจัดการ เพื่อการดูแลแก้ไข

หรือบรรเทาความเดือดร้อนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๒. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสร้างมาตรการและกลไกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกับท้องถิ่นและชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยนำหลักคิดการบริหารจัดการด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ให้เกิดขึ้นในชุมชน

๓. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) โดยดำเนินการใน ๒ ลักษณะควบคู่กันไป กล่าวคือ

๓.๑ การพัฒนารูปแบบการให้บริการสวัสดิการเคลื่อนที่อย่างทั่วถึง โดยเป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการลงพื้นที่ร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าไปดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้แก่คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) อย่างทั่วถึงในพื้นที่สาธารณะและชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๓.๒ การพัฒนารูปแบบและการให้บริการแบบศูนย์พักพิงชั่วคราวที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) โดยการหาพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รกร้าง ตึกร้าง หรือที่ดินว่างเปล่า และปรับปรุงเป็นศูนย์ให้บริการแบบชั่วคราวให้กับคนไร้บ้านในการเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานในพื้นที่ โดยให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีส่วนร่วมในการออกแบบการอยู่ร่วมกัน โดยดำเนินการร่วมกับภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้รับการฟื้นฟู ตลอดจนได้ปรับกระบวนการคิดโดยการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองให้สามารถเลี้ยงชีพได้และกลับสู่สังคมได้ต่อไป

๔. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรพิจารณาปรับปรุงและดำเนินการมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งคนไร้ที่พึ่งตามกฎหมายเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ ซึ่งคนไร้บ้านที่มีกฎหมายเฉพาะคุ้มครองยังไม่สามารถเข้าถึงบริการ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้อย่างยั่งยืน

๕. ปัญหาเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ผ่านมา ดังนั้น จึงเห็นควรให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ด้านการพัฒนาสังคมในชุมชนอยู่แล้วเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานและเชื่อมประสานการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่ โดยทำหน้าที่สำรวจและรวบรวมข้อมูลคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาเบื้องต้น และการรายงานสถานการณ์ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ตลอดจนการประสานงาน ส่งต่อผู้รับบริการและการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนราชการ ท้องถิ่น องค์กร ชุมชนต่าง ๆ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประสานกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และความต้องการที่แท้จริง อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

๖. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงและบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน โดยอาศัยบทบัญญัติตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่บัญญัติไว้ว่า

“ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา หรือกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือมีส่วนร่วมในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ในกรณีที่มีการดำเนินการขององค์กรตามวรรคหนึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๑๔ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจพิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อความเป็นอยู่ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

สุดท้ายนี้ คณะกรรมการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารรายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และเป็นแนวทางในการทำงานให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานกับกลุ่มคนด้อยโอกาสในการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาคนด้อยโอกาสในสังคมไทยต่อไป

.....

สารบัญ

	หน้า
รายนามคณะกรรมการ	ก
รายนามคณะอนุกรรมการ	ค
รายงานการพิจารณาศึกษา	จ
บทสรุปผู้บริหาร	ญ
สารบัญ	ท
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา	๑
๑.๒ นิยามศัพท์เฉพาะ	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการพิจารณาศึกษา	๔
๑.๔ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา	๕
๑.๕ วิธีการพิจารณาศึกษา	๕
๑.๖ ระยะเวลาในการพิจารณาศึกษา	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ สถานการณ์เกี่ยวกับจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)	๗
๒.๒ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)	๘
๒.๓ สาเหตุของการเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)	๙
๒.๔ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	๑๐
บทที่ ๓ วิธีการพิจารณาศึกษา	๑๗
๓.๑ การประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือและจัดการปัญหา ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)	๑๗
๓.๒ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลและช่วยเหลือคนไร้บ้านและคนที่ใช้ชีวิต ในที่สาธารณะ	๒๙
๓.๓ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน	๔๓
บทที่ ๔ ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ	๔๕
บทที่ ๕ ข้อเสนอแนะ	๕๑

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

- ผนวก ก.**
- รายงานคณะกรรมการการพัฒนาศังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา
 - รายงานที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการและเลขานุการประจำคณะกรรมการ
 - รายงานคณะอนุกรรมการ
 - ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาศังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา
- ผนวก ข.**
- ประมวลภาพกิจกรรมของคณะกรรมการการพัฒนาศังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา

ปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) หรือ homeless เป็นปัญหาสังคมที่ทุกภาคส่วนควรตระหนักและให้ความสำคัญ เนื่องจากผลการสำรวจข้อมูลของเครือข่ายคนไร้บ้านร่วมกับมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย พบว่า คนไร้บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และยังพบว่าคนไร้บ้านส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามสวนสาธารณะ สะพานลอย สถานีเดินรถต่าง ๆ เช่น สถานีรถไฟ เป็นต้น ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และหากพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้หลายคนต้องกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน นอกจากนี้ยังเกิดจากปัญหาการทะเลาะวิวาทในครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น เจ็บป่วย พิการ ป่วยทางจิต สูงอายุเป็นเหตุให้ครอบครัวละทิ้งและไม่มีใครดูแล การไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวเนื่องจากติดยา ติดคุก ทำให้เมื่อออกจากสถานบำบัดแล้วไม่สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมปกติได้ รวมทั้งผู้ที่มีบุคลิกภาพส่วนตัวที่ขบถอิสระ มีความพึงพอใจกับการใช้ชีวิตอิสระและไม่ต้องการอยู่ในระบบ ทำให้ไม่สามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าประเด็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้มีความเชื่อมโยงกับประเด็นคนจนเมือง คนไร้ที่อยู่อาศัย และคนที่ใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ ที่ต่างเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้น คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) จึงถูกจัดเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิและไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะ สวัสดิการ และหลักประกันสิทธิด้านต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดคถลไกเพื่อจัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งแก่การปกครองประเทศขึ้นด้วยการจัดโครงสร้างของหน้าที่และอำนาจขององค์กรต่าง ๆ รวมทั้งการรับรอง ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งหมายรวมถึงคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ด้วย โดยบัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ซึ่งมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และนอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) ยังได้เห็นความสำคัญในเรื่องการสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกกลุ่มในสังคม จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป้าหมายที่ ๒ เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ นอกจากนี้ SDGs คือ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาของโลกยังให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดเป็นเป้าหมายอยู่หลายประเด็น เช่น

ข้อ ๑ No Poverty ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่

ข้อ ๓ Good Health and Well-being สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย

ข้อ ๑๐ Reduce Inequalities ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายใน และระหว่างประเทศ

ข้อ ๑๖ Peace, Justice and Strong Institutions ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบัน ที่มีประสิทธิภาพ รับผิดรับชอบ และครอบคลุม ในทุกระดับ

“วุฒิสภา” เป็นหนึ่งในองค์กรด้านนิติบัญญัติ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่และอำนาจ ในการพิจารณาและกลั่นกรองกฎหมาย ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งดำเนินการโดยการตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป ในวุฒิสภา นอกเหนือจากการกิจข้างต้นแล้ว วุฒิสภา ยังมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ โดยการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ การจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ วุฒิสภาจึงมีส่วนสำคัญ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนการปฏิรูปประเทศให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ยังมีอำนาจตั้งคณะกรรมการ เพื่อกิจการ พิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใดที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการนั้น ๆ ถือเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการ ดำเนินภารกิจของวุฒิสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ถือเป็นหนึ่งในคณะกรรมการที่มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การส่งเสริมความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ โดยสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะและทุกกลุ่มสังคมให้มีคุณภาพ ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งโอกาสและไม่แบ่งแยก อีกทั้งยังสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึง สวัสดิการตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ได้ดำเนินการภายใต้แนวคิด “ปฏิรูปเพื่อปลดอุปสรรค” โดยเฉพาะอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้คนบางกลุ่มในสังคมได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม ตลอดจนความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม โดยเน้นการสร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็น บริการด้านสาธารณสุข บริการด้านการศึกษา เป็นต้น

“คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)” ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เห็นควรเร่งผลักดันมาตรการให้การช่วยเหลือบุคคลกลุ่มนี้ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีอย่างเร่งด่วนเพื่อให้คนไร้บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ และกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนโดยเร็ว

อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในเบื้องต้น พบว่า ที่ผ่านมามีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่เก็บรวบรวมโดยหน่วยงานต่าง ๆ ยังแตกต่างกัน เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มีการจัดทำข้อมูลในลักษณะต่างฝ่ายต่างรวบรวมข้อมูล ขาดการประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่ทราบว่าที่แท้จริงแล้วมีจำนวนเท่าไร ส่งผลให้การจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ยังไม่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง ดังนั้น ในขั้นนี้ คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา จึงมุ่งเน้นการพิจารณาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาแนวทางการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและเขตเมืองเป็นลำดับแรกก่อน เพื่อให้การสำรวจและจัดทำข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความชัดเจนและเกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน อันจะส่งผลให้สามารถคัดแยกกลุ่มคนตามสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การพิจารณากำหนดแนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ รวมทั้งพิจารณาศึกษาและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

๑.๒ นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)” หรือ Homeless จึงได้มีการศึกษาและรวบรวมการกำหนดความหมายโดยหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

สหรัฐอเมริกา โดย The United States Department of Housing and Urban Development (HUD)^๑ ได้ให้นิยามว่า “คนไร้บ้าน” คือ บุคคลที่ขาดแคลนที่อยู่อาศัยถาวรหรือที่พักพิงในเวลากลางคืน มีที่พักอาศัยเวลากลางคืนที่ผิดปกติวิสัยหรืออาศัยอยู่ในสถานที่พักพิงของรัฐและเอกชน

สหราชอาณาจักร โดย Department of Communities and Local Government^๒ ได้ให้นิยามว่า “คนไร้บ้าน” คือ ผู้ที่อาศัยหลับนอนในพื้นที่สาธารณะหรือสถานพักพิงเป็นเวลาต่อเนื่อง

^๑ The McKinney-Vento Homeless Assistance Act As amended by S. 896 The Homeless Emergency Assistance and Rapid Transition To Housing (HEARTH) Act of 2009.

^๒ Department of Communities and Local Government, Homelessness data: notes and definitions (2014).

๒๘ วัน คนที่อาศัยในสถานพักพิง และกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงในการกลายเป็นคนไร้บ้าน อาทิ คนมีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ถูกไล่ออกจากบ้านหรือโดนฟ้อง

เครือรัฐออสเตรเลีย โดย Australian Bureau of Statistics^๓ ได้ให้นิยามว่า “คนไร้บ้าน” คือ กลุ่มคนที่มีที่อยู่อาศัยชั่วคราว เต็มที่ นอนในพื้นที่สาธารณะ อาศัยอยู่ในสถานที่พักพิงสำหรับคนไร้บ้านหรืออาศัยอยู่ในสถานที่พักพิงชั่วคราวร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ

ในปี ๒๕๕๓ เครือข่ายคนไร้บ้าน ร่วมกับมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยได้ทำการสำรวจคนไร้บ้าน โดยนิยาม คำว่า “คนไร้บ้าน”^๔ ว่าหมายถึง คนที่พักอาศัยในที่สาธารณะ โดยมีเจตนาและมีพฤติกรรมการอยู่อาศัยในพื้นที่อย่างชัดเจนเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความสามารถในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะที่บ้านมาตรฐาน หรือ บ้านในสลัม ไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าที่อยู่อาศัยแม้แต่ห้องเช่าราคาถูก จำเป็นต้องหลบซ่อนตามที่สาธารณะ ทั้งนี้ไม่รวม คนเดินทาง คนหางานทำที่อาจต้องนอนพักค้างคืนชั่วคราว หรือคนที่หางานทำตามฤดูกาล

นายบุญเลิศ วิเศษปรีชา อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึง “คนไร้บ้าน”^๕ ว่า คือ คนจำนวนหนึ่งซึ่งเคยเป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยแต่ต้องเป็นผู้ที่ไร้ที่อยู่อาศัย โดยการทำคามเข้าใจ นิยาม วิถีชีวิตของคนไร้บ้านนั้นมีความหลากหลายและซับซ้อนอย่างมากในสังคมไทย

พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗^๖ ระบุว่า “คนไร้ที่พึ่ง” หมายความว่า บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการพิจารณาศึกษา

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในกรณีของการช่วยเหลือและจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๑.๓.๒ เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๑.๓.๔ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่มีประสิทธิภาพ

^๓ Australian Bureau of Statistics, Position Paper – ABS Review of Counting the Homeless Methodology (Aug 2011).

^๔ สำนักบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (๒๕๕๙). ถอดบทเรียน...การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน.

^๕ บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (๒๕๖๐). โลกของคนไร้บ้าน พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

^๖ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗.

๑.๔ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันและจำนวนของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในกรณีของการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนดังกล่าว

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ในช่วงเดือนมกราคม – เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๓

๑.๕ วิธีการพิจารณาศึกษา

๑.๕.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา

๑.๕.๒ สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๓ ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๔ รับฟังข้อมูลจากการประชุมร่วมกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการปัญหา

๑.๕.๕ ลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาจากกรณีศึกษาตัวอย่าง (Case Study) โดยเป็นการศึกษาในส่วนของกรณีอันเป็นประเด็นปัญหา และกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการจัดการปัญหา (Success Story) ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๑.๖ ระยะเวลาในการพิจารณาศึกษา

เดือนมกราคม – เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๓

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในกรณีของการช่วยเหลือและจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๑.๗.๒ คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้รับการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๑.๗.๓ ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๑.๗.๔ ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่มีประสิทธิภาพ

หน้าว่าง

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ สถานการณ์เกี่ยวกับจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) หรือ homeless เป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่สั่งสมมาอย่างยาวนานในประเทศไทย และยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดสิ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ อีกทั้งพบว่าจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีด้วย ซึ่งจากผลการสำรวจจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อปี ๒๕๕๙ พบว่า ตัวเลขของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีประมาณ ๑,๓๕๕ คน แบ่งเป็น กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๐๙๓ คน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๖๖ คน และจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๑๓๖ คน จึงนำมาสู่มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๙ ได้ให้ความเห็นชอบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๙ – พ.ศ. ๒๕๖๐) ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอให้การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ใน ๓ จังหวัดใหญ่ คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดเชียงใหม่ แต่เนื่องจากเห็นว่าในประเทศไทยยังไม่เคยมีการสำรวจคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ทั่วประเทศ จึงเสนอให้มีการสำรวจคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ทั่วประเทศ โดยข้อมูลการสำรวจจะมีความสำคัญที่จะทำให้เห็นปริมาณและขอบเขตของปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การประเมิน วิเคราะห์เพื่อวางแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ตัวเลขคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ยังเป็นตัวสะท้อนความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งสถานการณ์ปัญหาคนจน กล่าวคือหากจำนวนตัวเลขคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีจำนวนสูงขึ้น ก็จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือปัญหาคนจนยังไร้ประสิทธิภาพ และยังสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังขาดกลไกในการรองรับหรือป้องกันกลุ่มคนเปราะบางที่มีโอกาสกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) และต่อมาในปี ๒๕๖๒ ได้มีการดำเนินการสำรวจจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) อย่างเป็นระบบ^๗ ซึ่งจัดทำโดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และภาคีเครือข่าย โดยใช้เครื่องมือวิธีวิทยาแบบ One Night Count (ONC) หรือ The Point-in-Time (PIT) ทำการสำรวจแรงงานนอกระบบคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ทั้งประเทศระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม ๒๕๖๒ พบคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ทั้งหมด ๒,๗๑๙ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ ๘๕.๙๙ (๒,๓๓๘ คน) และเพศหญิงร้อยละ ๑๔.๐๑ (๓๘๑ คน) อยู่ในช่วงวัยแรงงานตอนปลาย (อายุ ๔๐-๕๙ ปี) มากที่สุดร้อยละ ๕๗ (๑,๕๕๐ คน) ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ(อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป)

^๗ เอกสารการแถลงผลสำรวจแรงงานนอกระบบคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) สุการขยายผลเชิงปฏิบัติและนโยบาย เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๓.

ร้อยละ ๑๘ (๔๘๙ คน) ซึ่งคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) สูงอายุมีสัดส่วนการอยู่คนเดียวมากที่สุด ร้อยละ ๖๐ และมีการประเมินว่าในอีก ๑๐ ปีถัดไป จะมีคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่เป็นผู้สูงอายุจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ หากจัดลำดับสถิติที่พบกลุ่มเป้าหมายรายจังหวัดจะพบว่า กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มากที่สุดร้อยละ ๓๗.๙๙ (๑,๐๓๓ คน) รองลงมา คือ นครราชสีมาร้อยละ ๕ (๑๓๖ คน) เชียงใหม่และสงขลาพบกลุ่มเป้าหมายร้อยละ ๔ (๑๐๙ คน) ขณะที่ชลบุรีและขอนแก่นพบร้อยละ ๓.๐๒ (๘๒ คน) ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าในแต่ละปีมีคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่เสียชีวิตในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง

๒.๒ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

เมื่อกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) แล้ว ส่งผลต่อการเกิดปัญหามากมายในการดำรงชีวิต เช่น ไม่มีที่นอนและที่พักพิง ไม่มีที่อาบน้ำ ไม่มีห้องน้ำ และต้องไปแอบอาบน้ำและซักผ้าตามที่สาธารณะ ซึ่งต้องหลีกเลี่ยงจากเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้เกิดความเสียดายต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) จำนวนมากไม่มีบัตรประชาชน จึงไม่สามารถเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานและสวัสดิการของรัฐ เช่น บริการด้านการแพทย์ หรือสวัสดิการของผู้สูงอายุ คนพิการ การศึกษา และการเป็นผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร อันมีสาเหตุจากการที่ออกจากครอบครัวเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อีกทั้งยังขาดโอกาสทางสังคม เนื่องจากมักถูกปฏิบัติเสถียรการรับเข้าทำงานและถูกกีดกันจากสังคม จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว ส่งผลต่อการดำรงชีพของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพไม่แน่นอน และมีรายได้ต่ำ บางคนไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ ต้องอาศัยอาหารประทังชีวิตจากสภาสังคมสงเคราะห์ อาหารตามวัดต่าง ๆ ที่มีการบริจาคอาหารให้กับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) หรือแม้กระทั่งการหาอาหารตามที่ทิ้งขยะและอาชีพของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่พบโดยทั่วไป เช่น เก็บของเก่า เรขายของตามงานวัด ขายของเก่า/ขายของมือสอง (เสื้อผ้า รองเท้า ให้เช่าพระ) กรรมกรก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป เป็นต้น

“คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ” เปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิตที่ไร้ความสามารถ และไม่มีอำนาจต่อรองกับสังคม กล่าวคือ ไร้ซึ่งสถานภาพการเป็นสมาชิกของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ คนจำนวนมากมองคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เป็นคนบ้า สกปรก และยึดเยียดความไม่ปกติให้พวกเขา ดังนั้น คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มักจะถูกมองว่าเป็น “ปัญหา” ของสังคม อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือในอดีตมีรูปแบบการทำงานด้านการพัฒนาสังคม รวมถึงสวัสดิการสังคม ที่มุ่งเน้นไปในเรื่องของการทำงานแบบให้การสงเคราะห์เป็นสำคัญ ทำให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เคยชินและรอคอยการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐในรูปแบบของสวัสดิการที่ต่ำกว่าขั้นพื้นฐานหรือการรับเงินสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่า คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ต้องประสบปัญหาหลักใน ๓ เรื่อง กล่าวคือ (๑) ปัญหาด้านการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสวัสดิการของรัฐ ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากการที่คนกลุ่มนี้ไม่มีเอกสารพิสูจน์ตน (๒) ปัญหาการมีงานทำ มีอาชีพและรายได้ และ (๓) ปัญหาด้านที่พัก และการมีที่อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๒.๑ ปัญหาด้านการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสวัสดิการของรัฐ เพราะการใช้ชีวิตในที่สาธารณะ คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ส่วนใหญ่ ซึ่งอาจมีทั้งกรณีของเอกสารสูญหายหรือกรณีการเป็นบุคคลที่ตกหล่นจากการสำรวจในกระบวนการพิสูจน์สถานะตามกฎหมายการทะเบียนราษฎรหรืออาจเป็นกรณีคนไร้รากเหง้า จึงไม่มีเอกสารพิสูจน์ตน จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้ โดยเฉพาะสิทธิในสวัสดิการและสิทธิด้านสาธารณสุข

๒.๒.๒ ปัญหาการมีงานทำ มีอาชีพ และรายได้ คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ส่วนใหญ่ มีปัญหาทางการศึกษา ประกอบกับการไม่ได้รับความเชื่อถือจากนายจ้าง เพราะการใช้ชีวิตในที่สาธารณะไม่เป็นหลักแหล่ง รวมทั้งปัญหาอุปสรรคด้านกฎหมายที่ใช้บังคับกำหนดคุณสมบัติผู้ประกอบการอาชีพบางประเภท เช่น ตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้พนักงานรักษาความปลอดภัยต้องจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักเป็นผู้ที่ไม่จบการศึกษาในระดับดังกล่าว จึงเป็นอุปสรรคต่อการมีงานทำหรือมีอาชีพที่ส่งผลต่อการมีรายได้ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๒.๒.๓ ปัญหาด้านที่พักและการมีที่อยู่อาศัย คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ส่วนใหญ่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือหากมีที่อยู่ก็เป็นการบุกรุกที่ดินของนายทุนหรือสาธารณะ จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสาธารณสุข และเกิดความเสื่อมโทรมของพื้นที่ตามมา

๒.๓ สาเหตุของการเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

สาเหตุสำคัญของการเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มี ๒ ประการ กล่าวคือ

๒.๓.๑ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ไม่มีงานทำเนื่องจากเศรษฐกิจถดถอย ถูกเลิกจ้าง ไม่สามารถหางานทำได้ หรือในกรณีภาคการเกษตรไม่สามารถทำมาหากินได้ จึงเดินทางเข้ามาแสวงหางานในเมืองหรือเกิดจากสาเหตุมีการศึกษาน้อย ขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดโอกาสที่จะประกอบอาชีพ รวมทั้งภาวะตกงานอันเกิดจากมีช่วงอายุที่มากจึงไม่สามารถหางานทำได้

๒.๓.๒ ปัญหาทางสังคม ทั้งในเรื่องของการที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่ดินทำกิน ยากจน ขาดรายได้ มีหนี้สิน หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้ ความรู้สึกกดดัน ไม่เป็นอิสระ การถูกทำร้ายจากคนในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ทำให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ต้องออกมาใช้ชีวิตข้างนอกเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาครอบครัวเหล่านั้น ขาดผู้อุปการะ พิกัด ครอบครัวไม่พร้อมดูแล รวมทั้ง ความอึดอัด ขอบอิสระ พึ่งพอใจกับการใช้ชีวิตอิสระ คิดว่ามีรายได้ดี (ขอทาน) หรือถูกชักจูงโดยคนรู้จัก/ เพื่อน ถูกบังคับ แสวงหาประโยชน์

๒.๔ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐^๕

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็นกฎหมายที่กำหนดกลไกการประสานงานสวัสดิการสังคม เพื่อให้มีความคล่องตัวและต่อเนื่องในการแก้ปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัย ปัญหาการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน โดยให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรที่รับผิดชอบกำหนดมาตรฐาน การจัดสวัสดิการสังคม และให้มีกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการสังคม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. กำหนดความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” ให้มีความหมายว่า ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

๒. กำหนดแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม โดยต้องคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้ คือ ต้องคำนึงถึงสาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย เป็นต้น หรือการกำหนดลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนา การป้องกัน หรือการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น โดยให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่น ๆ ได้มีส่วนร่วมด้วย

๓. กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “ก.ส.ค.” ซึ่งเป็นองค์กรระดับประเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะและให้ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมและการส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเป็นระบบ เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไขกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม เสนอแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมต่อคณะรัฐมนตรีเพื่ออนุมัติเป็นแผนแม่บท กำหนดมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคม วางระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นต้น โดยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ก.ส.ค.” เป็นหน่วยงานธุรการ

^๕ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐.

สำหรับองค์กรในระดับจังหวัดนั้น กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “ก.ส.จ.” มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอนโยบาย มาตรการ และแผนการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดต่อ ก.ส.ค. วางระเบียบเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมของจังหวัดให้สอดคล้องกับระเบียบที่ ก.ส.ค. กำหนด รวมถึงกำกับดูแลหรือส่งเสริมและให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมในเขตพื้นที่ของจังหวัดเพื่อให้เป็นไปตามแผนการจัดสวัสดิการสังคม

ในส่วนกรุงเทพมหานครนั้น กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร เรียกโดยย่อว่า “ก.ส.ก.” โดยมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ ก.ส.จ.

๔. จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนทำหน้าที่บริหารกองทุน พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนองค์การสวัสดิการสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมหรือการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามระเบียบที่ ก.ส.ค. กำหนด รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อ ก.ส.ค.

โดยมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ประกอบด้วย ผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเงิน การจัดสวัสดิการสังคม และการประเมินผลทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน

๕. องค์กรสาธารณประโยชน์ กำหนดให้มูลนิธิ หรือสมาคมที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมหรือองค์กรภาคเอกชนที่มีผลงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานที่ ก.ส.ค. กำหนดอาจยื่นคำขอต่อ ก.ส.ค. ให้รับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น เงินอุดหนุน หรือการช่วยเหลือในด้านวิชาการและการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม องค์กรสาธารณประโยชน์อาจถูก ก.ส.ค. เพิกถอนการรับรององค์กรสาธารณประโยชน์ได้ ในกรณีดังนี้ (๑) กรณีที่ปรากฏว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ใดมีพฤติการณ์ในการจัดสวัสดิการสังคมที่ไม่สุจริต หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ ก.ส.ค. กำหนด หรือไม่มีผลงานตามมาตรฐานที่ ก.ส.ค. กำหนด และพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สอบสวนพฤติการณ์ดังกล่าวแล้วปรากฏว่าองค์กรสาธารณประโยชน์นั้นได้กระทำการโดยไม่สุจริตหรือจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ ก.ส.ค. กำหนด หรือไม่มีผลงานตามมาตรฐานที่ ก.ส.ค. กำหนดจริง หรือ (๒) กรณีที่องค์กรสาธารณประโยชน์ใดได้รับแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา แล้วไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ ก.ส.ค. มีอำนาจเพิกถอนการรับรององค์กรสาธารณประโยชน์นั้นได้

๒.๔.๒ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

สถานการณ์คนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ หรือคนเร่ร่อนในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี และยังพบว่าคนที่ใช้พื้นที่สาธารณะมีการเคลื่อนย้ายที่อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น อนาคตปัญหาคนเร่ร่อนจะกระจายตัวและมีการเคลื่อนย้ายไปอยู่ได้ทุกที่และยังพบปัญหาใหม่ว่า จากที่มีการสำรวจของเจ้าหน้าที่ยังพบว่า มีชาวต่างชาติออกมาเร่ร่อนในเมืองท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นด้วย จึงจำเป็นต้องกำหนดรูปแบบการทำงานให้ชัดเจนมากขึ้น และสร้างรูปแบบการทำงานเป็นเครือข่าย โดยร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือและเตรียมพร้อมรองรับรูปแบบการทำงานมีความชัดเจนมากขึ้น และรองรับกับปัญหาที่อาจจะเพิ่มขึ้นหลังจากที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียน

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และสามารถฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจตลอดจนความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยกำหนดวิธีการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสมจึงมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างโอกาสในสังคมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ความหมาย

“คนไร้ที่พึ่ง” หมายความว่า บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้

“การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” หมายความว่า การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัยและการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

“องค์กรสาธารณประโยชน์” หมายความว่า องค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

“องค์กรสวัสดิการชุมชน” หมายความว่า องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน หรือปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชน และได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ดำเนินการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือสถานสงเคราะห์เป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาประกาศการจัดตั้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ให้การคุ้มครองไว้ด้วย และให้กรม

พัฒนาสังคมและสวัสดิการมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งดังต่อไปนี้

- ๑) สำรวจและติดตามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- ๒) สืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งที่ขอรับการคุ้มครองหรือที่ถูกส่งตัวมายังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและให้การคุ้มครอง รวมทั้งการรับตัวคนไร้ที่พึ่งไว้
- ๓) จัดให้มีที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะจัดให้มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผูกอบรมและฝึกอาชีพ รวมทั้งหาอาชีพให้คนไร้ที่พึ่ง
- ๔) ประสานงานเพื่อจัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประเภทนั้น
- ๕) ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านการดำรงชีวิต ด้านกฎหมาย หรือด้านอื่น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

๖) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง การปฏิบัติงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการส่งเสริมให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดำรงชีวิตอิสระในชุมชนและการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของคนไร้ที่พึ่งด้วย ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา หรือกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือมีส่วนร่วมในการให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อาจจัดให้มีศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อดำเนินการให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและทำหน้าที่เป็นเครือข่ายให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอื่น ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) สำรวจและติดตามสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง
- ๒) สืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งที่ขอรับการคุ้มครองหรือที่ถูกส่งตัวมายังศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และให้การคุ้มครองในเบื้องต้นแก่คนไร้ที่พึ่ง รวมทั้งรับตัวคนไร้ที่พึ่งไว้
- ๓) ประสานงานเพื่อจัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
- ๔) ให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมอบหมายหรือตามที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเห็นสมควร

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง หรือกลุ่มบุคคล จัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจพิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศูนย์พัฒนาสังคมประจำจังหวัด หรือ ส่วนราชการอื่นที่ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด เป็นศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

คนไร้ที่พึ่งมีสิทธิขอรับการคุ้มครองจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งหรือพบเห็นคนไร้ที่พึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยเหลือ ตลอดจนจัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของสภาพและปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ในกรณีที่บุคคลใดถูกกล่าวหาในความผิดเกี่ยวกับการพักอาศัยในที่สาธารณะตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น หากเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้นเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมีลักษณะเป็นคนไร้ที่พึ่งและสมควรได้รับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ส่งตัวคนไร้ที่พืงนั้นไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้งนี้ โดยความยินยอมของคนไร้ที่พึ่ง เว้นแต่คนไร้ที่พึ่งอยู่ในภาวะที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ และให้เจ้าหน้าที่ระงับการดำเนินคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะได้รับแจ้ง ในกรณีที่คนไร้ที่พึ่งไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นพิจารณาดำเนินคดีต่อไป ในกรณีที่ปรากฏว่าคนไร้ที่พึ่งผู้ใดเป็นบุคคลซึ่งมีกฎหมายเฉพาะให้การคุ้มครองอยู่แล้ว สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอาจให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในเบื้องต้น แล้วจัดส่งคนไร้ที่พึ่งผู้นั้นไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมายนั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจะดำเนินการรับตัวคนไร้ที่พึ่งผู้นั้นไว้ในความดูแลต่อไปก็ได้

คนไร้ที่พึ่งซึ่งจะเข้าพักอาศัยในสถานที่ซึ่งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจัดให้ ต้องจัดทำข้อตกลงเข้าร่วมการอบรมเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ การประกอบอาชีพและทำงาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกำหนด ในกรณีที่เห็นสมควร สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอาจจัดให้คนไร้ที่พึ่งจัดทำข้อตกลงในการขอรับการคุ้มครองอื่นด้วยก็ได้และในกรณีที่คนไร้ที่พึ่งปฏิเสธการจัดทำข้อตกลงหรือฝ่าฝืนข้อตกลง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอาจงดให้การคุ้มครองบางประการแก่คนไร้ที่พึ่งผู้นั้นได้ ในระหว่างการเข้าร่วมการฝึกอาชีพ และการเริ่มต้นการประกอบอาชีพ คนไร้ที่พึ่งอาจได้รับเงินช่วยเหลือในการยังชีพตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานที่ที่รับคนไร้ที่พึ่งไว้ทำงานต้องปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลของคนไร้ที่พึ่ง เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีคนไร้ที่พึ่งไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

จะเห็นว่า กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และสามารถฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนจนความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยกำหนดให้

คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่เสนอนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและมอบหมายให้แก่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการและส่งเสริม การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน และองค์กร ภาคเอกชนอื่น กำหนดอำนาจหน้าที่ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สามารถจัดตั้ง สถานที่คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และกำหนดให้คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีสิทธิขอรับการคุ้มครองในเรื่องต่าง ๆ อาทิ สิทธิขอรับการคุ้มครองจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง การช่วยเหลือตลอดจน จัดส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตาม กฎหมายหรือข้อบัญญัติท้องถิ่นมีอำนาจส่งตัวคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคน ไร้ที่พึ่ง ให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นในเบื้องต้น การกำหนดให้คนไร้ที่พึ่ง ซึ่งเข้าพักอาศัยในสถานที่ซึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจัดให้ การกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดเงินช่วยเหลือในการยังชีพแก่ คนไร้ที่พึ่งในระหว่างการเข้าร่วมการฝึกอาชีพและการเริ่มต้นการประกอบอาชีพและกำหนดให้สถาน คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือสถานที่ที่รับคนไร้ที่พึ่งไว้ทำงานต้องการปกปิดข้อมูล ส่วนบุคคลของคนไร้ที่พึ่ง เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามที่กฎหมายกำหนด

แนวทางปฏิบัติกับการรับคนเข้าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งมีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอ ความเห็นว่า ควรมีการพิจารณาแนวความคิดการแก้ไขปัญหาเขตพื้นที่ของการรับคนไร้ที่พึ่งเข้าพักอาศัย ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยต้องพิจารณาประเภทของคนไร้ที่พึ่งซึ่งมีอยู่ ๒ ประเภท คือ บุคคลทั่วไป และบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต รวมทั้งพิจารณาถึงประเภทของคนที่จะเข้ารับการคุ้มครองซึ่งมีทั้งที่ ยินยอมเข้าอยู่แบบถาวรและคนที่ต้องการอยู่แบบชั่วคราว นอกจากนี้ กฎหมายควรเปิดกว้างให้สามารถรับ คนทั้งที่อยู่ในเขตและนอกเขตพื้นที่ได้เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริง ตัวอย่าง กรณีของกรุงเทพมหานครซึ่งมีบุคคลที่ขอรับการคุ้มครองซึ่งเป็นทั้งคนที่ยอยู่นอกเขตพื้นที่ มีทะเบียนบ้านอยู่ต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีความครอบคลุมและ ชัดเจนสอดคล้องกับกฎหมายการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและแนวทางการทำงานร่วมกันของเครือข่ายบุคคล และหน่วยงาน ที่ทำงานด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ในกรณีคนไร้ที่พึ่งซึ่งเป็นบุคคลไร้สถานะ ไม่มีบัตร ประจำตัวประชาชนหรือเป็นกลุ่มบุคคลไร้รากเหง้า ในปัจจุบันยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคต่อบุคคลกลุ่ม ดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมากในการเข้าถึงสิทธิในด้านต่าง ๆ เช่น การรักษาพยาบาล การเข้ารับการคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง เป็นต้น ซึ่งขณะนี้บางหน่วยงานยังมีปัญหาและข้อจำกัดบางประการในทางปฏิบัติอยู่ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาและหารือร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามูลนิธิพร้อมกันนี้ควรจัดตั้ง เครือข่ายคนทำงานด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อร่วมกันประชุมหารือ แลกเปลี่ยน ระดมความคิดเห็น ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งควรมีการจัดทำทำเนียบรวบรวมเครือข่ายที่ทำงานด้านการ คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้มีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด เพื่อใช้ในการประสานงานและเป็นฐานข้อมูลในการ ทำงานด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต่อไป

๒.๔.๓ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙^๙

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

โดยที่พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้ใช้บังคับมานานแล้ว บทบัญญัติเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้ทำการขอทานตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สมควรให้มีการจัดระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ทำการขอทาน การควบคุมการขอทาน และแยกผู้แสดงความสามารถออกจากผู้ทำการขอทาน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาสังคม และคุ้มครองสวัสดิภาพของบุคคลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งสมควรกำหนดความผิดทางอาญาแก่ผู้ซึ่งหาประโยชน์จากความไม่สมประกอบทางร่างกาย ความอ่อนด้อยทางสติปัญญาหรือสภาพจิตใจของบุคคลอื่น

โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมการขอทาน ห้ามบุคคลใดทำการขอทานการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการขอทาน การขอเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อเลี้ยงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการขอด้วยวาจา ข้อความหรือการแสดงกิริยาอาการใด การกระทำด้วยวิธีการใด ให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและสงมอบเงินหรือทรัพย์สินให้การแสดงความสามารถ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟัง การขอเงินหรือทรัพย์สินกันฐานญาติมิตร หรือการเรียไรตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร ไม่ถือว่าเป็นการขอทานตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ผู้นั้นแจ้งเพื่อเป็นผู้แสดงความสามารถตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และเมื่อจะแสดงความสามารถในพื้นที่ใด ให้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตพื้นที่นั้น เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตพื้นที่ได้รับแจ้งแล้ว ให้ออกไปรับแจ้งไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตพื้นที่ประกาศเป็นการทั่วไปเพื่อกำหนดเขตพื้นที่หรือสถานที่ใดอันเป็นที่สาธารณะ วันเวลา การใช้อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นใด ให้ใช้ในการแสดงความสามารถ ทั้งนี้ ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนประกาศดังกล่าวของเจ้าพนักงานท้องถิ่น พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นในเขตพื้นที่มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นหยุดหรือเลิกกระทำการดังกล่าวได้

กรณีผู้ทำการขอทานเป็นเด็ก หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ คนวิกลจริต คนพิการหรือทุพพลภาพที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายเฉพาะเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ในกรณีผู้ทำการขอทานยอมปฏิบัติตามการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะหรือยอมอยู่ในสถานคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ผู้ทำการขอทานผู้นั้น พ้นจากความผิด แต่หากฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนผู้ใดกระทำด้วยประการใด อันเป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้มีการฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยมีหรือใช้อาวุธผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

^๙ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙

บทที่ ๓ วิธีการพิจารณาศึกษา

การพิจารณาศึกษาเรื่อง “แนวทางการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่” ของคณะกรรมการการพัฒนาลังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส เป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในกรณีของการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพ โดยเป็นการศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้จากการประชุม การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลงพื้นที่เพื่อรับทราบข้อมูลและข้อเท็จจริง สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๓.๑ การประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) จำนวน ๔ ครั้ง ดังนี้

๓.๑.๑ การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่สถานีรถไฟหัวลำโพง ในการประชุมคณะกรรมการการพัฒนาลังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๓ นำเสนอโดย นางงามจิต แต่สุวรรณ นักวิชาการประจำคณะกรรมการ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ในเบื้องต้นได้มีการแบ่งประเภทของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จำนวน ๑๓ กลุ่ม โดยแบ่งเป็น เพศชาย ร้อยละ ๖๑ และเพศหญิง ร้อยละ ๓๙ ประกอบด้วย

- ๑) คนไร้บ้าน
- ๒) คนเร่ร่อนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
- ๓) คนเร่ร่อนไร้บ้าน หนีออกจากบ้าน
- ๔) ผู้ป่วยข้างถนน
- ๕) ผู้พั่นโทษที่ออกจากคุกและไม่ได้รับโอกาสแก้ตัว
- ๖) ผู้อาศัยสถานที่เป็นที่หลบนอนชั่วคราวเนื่องจากไม่มีเงินเช่าที่พัก
- ๗) คนจนเมือง
- ๘) ครอบครัวเร่ร่อน
- ๙) พนักงานบริการอิสระ
- ๑๐) ชาวต่างชาติเร่ร่อน
- ๑๑) กลุ่มแรงงานซึ่งมาจากประเทศเพื่อนบ้าน
- ๑๒) ผู้ติดสุรา
- ๑๓) กลุ่มคนหลากหลายทางเพศ

ต่อมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาผู้ด้อยโอกาส ประกอบกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นำเสนอและผลักดันให้มีพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ ขึ้นมาบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือ คุ้มครอง พัฒนา โดยมีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก สาระสำคัญของกฎหมาย คือ “คนไร้ที่พึ่ง” (มาตรา ๓ ได้กำหนดนิยามว่า หมายถึง บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด) ในการนี้ คนไร้ที่พึ่งจึงมีสิทธิขอรับการคุ้มครองจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งด้วยตนเองและด้วยความสมัครใจ หากไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมจากสถานคุ้มครองย่อมสามารถร้องเรียนได้เพราะคนไร้ที่พึ่งต้องได้รับการคุ้มครองและปฏิบัติอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่พบเห็นหรือได้รับแจ้งเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและจัดส่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง รวมทั้งจัดอบรมเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ รวมทั้งฝึกอาชีพและประกอบอาชีพ ตลอดจนให้ได้รับเงินช่วยเหลือยังชีพด้วยและเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปโดยสอดคล้องกับกฎหมายฉบับดังกล่าว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จึงได้ดำเนินการประกาศจัดตั้งศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่ ๗๖ จังหวัดและกรุงเทพมหานคร โดยมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จำนวน ๑๑ แห่งทั่วประเทศรองรับในการฟื้นฟูฝึกทักษะอาชีพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาคนไร้ที่พึ่งหนีออกจากศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะเช่นเดิม เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการปรับโครงสร้างของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งทำให้คนไร้ที่พึ่งไม่ได้เข้าถึงสิทธิอย่างแท้จริงต่อจากนั้น ได้ยกตัวอย่างพื้นที่ต้นแบบที่สามารถจัดการปัญหาคนเร่ร่อนได้ ได้แก่ สถานีรถไฟหัวลำโพง ซึ่งปัจจุบันมีการจัดระเบียบกลุ่มคนเร่ร่อน โดยการประสานความร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ กรุงเทพมหานคร ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ โซน ได้แก่

๑) โซนที่ ๑ เป็นพื้นที่สำหรับผู้โดยสารที่มาใช้บริการ ซึ่งประตูจะปิดในเวลา ๒๓.๐๐ นาฬิกา เพื่อมิให้บุคคลใดอาศัยหลับนอนในบริเวณดังกล่าวได้

๒) โซนที่ ๒ เป็นพื้นที่บริเวณส่วนกลางซึ่งเป็นทางเชื่อมระหว่างรถไฟฟ้าใต้ดินกับสถานีหัวลำโพง ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้จะจัดไว้สำหรับผู้สูงอายุ/ครอบครัวที่มีเด็ก/คนพิการ/ผู้มีความหลากหลายทางเพศ/ค้าขาย/หรือผู้ที่ประสงค์มานอนพักผ่อนแล้วกลับบ้านในช่วงเช้า

๓) โซนที่ ๓ เป็นพื้นที่บริเวณด้านนอกสถานีหัวลำโพงและบริเวณคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งในพื้นที่บริเวณนี้จะจัดไว้สำหรับผู้ติดสุรา ผู้ป่วยทางกาย และผู้ป่วยทางจิต

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในการดำรงชีพของกลุ่มคนเร่ร่อนในพื้นที่หัวลำโพง ได้แก่ อาหารที่มีประชาชนนำมาเลี้ยงตั้งแต่เวลา ๒๑.๐๐ ถึงเวลา ๐๐.๐๐ นาฬิกา โดยมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาเลี้ยงอาหาร นอกจากนี้ ยังหารายได้โดยการนำสินค้าเกษตรมาจำหน่าย เป็นต้น

สรุปเหตุผลของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ประกอบด้วย

๑. ด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก หรือไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว
๒. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ มีฐานะยากจน ไม่มีงานทำ ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
๓. ปัญหาด้านสุขภาพ เช่น เป็นผู้ป่วยทางจิต วิกฤลจิต ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี ผู้ป่วยพิษสุราเรื้อรัง และไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม
๔. เป็นบุคคลที่สังคมไม่ให้โอกาส ได้แก่ กลุ่มผู้ต้องโทษที่ได้รับการปล่อยตัว กลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม
๕. กลุ่มคนที่อยากมีชีวิตอิสระ โดยสมัครใจเป็นคนไร้บ้าน และมีการเตรียมความพร้อมในชีวิตระดับหนึ่งจึงใช้ชีวิตที่เหลื่อมตามที่ดินปรารถนา

๓.๑.๒ การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ครั้งที่ ๗/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยเชิญนายสุชิน เอี่ยมอินทร์ นายกษมาคม คนไร้บ้าน และนายสมพร ทารพรม ผู้ประสานงานมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เข้าร่วมประชุมเพื่อให้ข้อมูล สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

“ปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)” ถือเป็นปัญหาสังคมที่ทุกภาคส่วนควรตระหนัก เนื่องจากผลการสำรวจข้อมูลของเครือข่ายคนไร้บ้านร่วมกับมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย พบว่า มีจำนวนคนไร้บ้านเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามสวนสาธารณะ สะพานลอย สถานีเดินรถต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

“คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)” เริ่มรวมตัวแล้วจัดตั้งเป็น “กลุ่มคนไร้บ้าน” เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ โดยการสนับสนุนของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของตนเองและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนไร้บ้าน รวมถึงสร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองของคนไร้บ้าน ตลอดจนเป็นกลไกในการประสานงาน ผลักดันเชิงนโยบายของรัฐ เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหากลุ่มคนไร้บ้าน โดยเฉพาะการมีที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งสำคัญ ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีประกาศห้ามใช้พื้นที่สวนสาธารณะต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนไร้บ้าน สถานการณ์ดังกล่าวจึงนำไปสู่การรวมตัวของคนไร้บ้าน และพัฒนาไปสู่การนำเสนอแนวทางการช่วยเหลือคนไร้บ้านในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไร้บ้าน จนกระทั่งสามารถผลักดันให้เกิดศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านขึ้นที่กรุงเทพฯ เป็นแห่งแรกเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๑ ได้แก่ ศูนย์พักคนไร้บ้าน สุวิทย์ วัดหนู เขตบางกอกน้อย ซึ่งบริหารและจัดการโดยกลุ่มคนไร้บ้านเอง ในเบื้องต้นสามารถรองรับคนไร้บ้านได้ประมาณ ๖๐ คน แต่ปัจจุบันมีผู้อยู่อาศัยอยู่จำนวน ๗๐ คน และต่อมาในปี ๒๕๕๘ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พลตำรวจเอก อดุลย์ แสงสิงห์แก้ว) ได้ลงเยี่ยมเยียนศูนย์คนไร้บ้าน สุวิทย์ วัดหนู และมีข้อสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้านในด้านการปรับปรุงศูนย์ให้มีสภาพแวดล้อมที่ถูกละเลยลักษณะ นอกจากนี้เครือข่ายคนไร้บ้านร่วมกับมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยยังมีการจัดกระบวนการสื่อสารและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น กิจกรรมเดินกาแฟ และจัดตั้งกลุ่มย่อยเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคนไร้บ้านในที่สาธารณะจุดต่าง ๆ โดยใช้วิธีการแบ่งทีมและเดินเยี่ยมพูดคุยกับคนไร้บ้าน โดยนำน้ำร้อน เครื่องดื่ม เช่น

กาแฟ อาหาร และยา เป็นสื่อในการเข้าถึงคนไร้บ้าน และเป็นการช่วยเหลือด้านสุขภาพในเบื้องต้น เพื่อประเมินภาพรวมของปัญหา การเคลื่อนย้ายของคนไร้บ้าน และการสื่อสารข้อมูล โดยมีการจัดกิจกรรมเหล่านี้เป็นประจำทุกเดือนจนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับคนไร้บ้าน และเป็นสมาชิกของเครือข่ายคนไร้บ้าน ในระยะต่อไป ประกอบกับเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยของประชาชนที่มีรายได้น้อยทั่วประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้อนุมัติงบประมาณรวม ๑๑๘ ล้านบาท เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านเพิ่มในพื้นที่ต่างจังหวัดขึ้น จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่

๑. จังหวัดเชียงใหม่ (บ้านเต็มฝัน หรือบ้านเต็มฝัน) สามารถรองรับคนไร้บ้านได้ประมาณ ๕๐ คน ปัจจุบันมีผู้อาศัยอยู่จำนวน ๒๔ คน

๒. จังหวัดขอนแก่น (บ้านโฮมแสนสุข) สามารถรองรับคนไร้บ้านได้ประมาณ ๕๐ คน ปัจจุบันมีผู้อาศัยอยู่จำนวน ๒๐ คน

๓. จังหวัดปทุมธานี (อยู่ระหว่างการก่อสร้าง) สามารถรองรับคนไร้บ้านได้ประมาณ ๑๐๐ คน ปัจจุบันมีผู้อาศัยชั่วคราว จำนวน ๑๗ คน

แม้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลจะมีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง แต่มีการบริหารจัดการในลักษณะรัฐคิด รัฐทำ แต่ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน หรือที่เรียกว่า “ศูนย์ตั้งหลักชีวิต” แม้ว่าจะรัฐจะสนับสนุนงบประมาณซื้อที่ดินและการก่อสร้าง แต่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนบริหารจัดการเองโดยอิสระ เพื่อให้คนไร้บ้านสามารถพึ่งพาตนเอง โดยภายในศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้าน ได้มีการจัดระเบียบการเข้าพัก มีการฝึกอาชีพต่าง ๆ เช่น การทำเกษตร ปลูกผักสวนครัว ฯลฯ เพื่อให้คนไร้บ้านมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูตัวเอง นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยสมาชิกจะต้องสมทบเงินเข้ากองทุนช่วยเหลือในยามจำเป็นเดือนร้อน ขณะที่คนไร้บ้านที่มีอาชีพ มีรายได้จะต้องช่วยกันออกค่าน้ำค่าไฟ และค่าบำรุงห้องพักรายเดือน

๓.๑.๓ การพิจารณารับฟังข้อมูลในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนในชุมชนแออัด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ในการประชุมคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๓ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและครูช่างถนนเข้าร่วมประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน ขอดาน รวมไปถึงคนที่ตกงาน ไร้ที่อยู่อาศัยและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ว่าในส่วนของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้มีการจัดเตรียมแผนรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ในช่วงนั้นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ยังไม่มีความรุนแรงเหมือนเช่นปัจจุบัน โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้เข้าไปดำเนินการต่อคนไร้ที่พึ่ง และคนไร้บ้านในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งในขณะนั้นได้มีการปรึกษาร่วมกับองค์กรภาคประชาชน ได้มีการเชิญผู้แทนกลุ่มคนไร้ที่พึ่งคนไร้บ้าน เข้ามาพบปะพูดคุยร่วมกันและได้กำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือ

ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) โดยการจัดหาที่พักที่อยู่อาศัยให้กับคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง ซึ่งได้มีการจัดเตรียมบ้านมิตรไมตรีกรุงเทพมหานครไว้สำหรับรองรับบุคคลดังกล่าวเพื่ออำนวยความสะดวก โดยเวลากลางวันบุคคลเหล่านี้สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ เวลากลางคืนสามารถเข้ามาพักอาศัย พร้อมทั้งมีการจัดเตรียมสาธารณูปโภคไว้รองรับ แต่เมื่อสถานการณ์เริ่มมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนมาตรการรองรับแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑ การป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้ดำเนินมาตรการป้องกันในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีการแพร่ระบาดรุนแรง โดยมอบหมายให้ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพมหานครลงพื้นที่ให้ข้อมูลความรู้ และวิธีปฏิบัติตนแก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดและมีการจัดเตรียมสถานที่ไว้รองรับ จำนวน ๕ แห่ง อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔ แห่ง และอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑ แห่ง โดยสามารถรองรับได้จำนวน ๕๐๐ คน

ระยะที่ ๒ ดำเนินการตามแผนเผชิญเหตุ ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้เปิดศูนย์บริการสำหรับคนไร้บ้านที่เข้ารับบริการรายใหม่ ซึ่งเข้ามาภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) เพื่อให้เข้ามาพักอาศัย เพื่อให้ไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้ใช้บริการรายเดิม ศูนย์บริการดังกล่าว ถือเป็นจุดคัดกรองเบื้องต้นลดความเสี่ยงการแพร่กระจายของโรค ให้บริการด้านปัจจัยสี่ และที่พักกักตัวสังเกตอาการ ๑๔ วัน พร้อมกันนี้ได้มีการจัดชุดปฏิบัติการปฏิบัติหน้าที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

ระยะที่ ๓ การเยียวยาและการฟื้นฟูหลังภาวะวิกฤติแก่กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้กำหนดแผนการเยียวยาพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพและการช่วยเหลือในลักษณะทุนประกอบอาชีพตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสร้างช่องทางและโอกาสเพื่อการระดมทรัพยากรการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ ส่งมอบต่อผู้ประสบปัญหาเดือดร้อนโดยได้มอบหมายให้ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดทั่วประเทศบูรณาการการทำงานร่วมกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ประสานภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขณะนี้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาใช้บริการจำนวน ๑๔๔ คน ซึ่งมีคนไร้บ้าน ไร้ที่อยู่อาศัย คนตกงานร่วมด้วย จำนวน ๖๘ คน หลังจากนั้นได้มีการลงทะเบียน และคัดกรองเพื่อจำแนกแยกประเภทคนไร้บ้าน ไร้ที่พึ่งให้ไปรับบริการที่ศูนย์จังหวัดปทุมธานี ส่วนคนตกงานและไร้ที่อยู่อาศัย มีจำนวน ๑๒๐ คน ได้แยกออกไปพักอาศัยจำนวน ๒ แห่ง คือ จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครราชสีมา (อำเภอบางบาล)

ทั้งนี้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีหน่วยงานศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั่วประเทศ ๗๖ จังหวัด โดยศูนย์บริการคนไร้ที่พึ่งเป็นสถานรองรับเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพให้กับคนไร้บ้าน ไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นจุดแรกรับและคัดกรองเพื่อต่อส่ง ขณะนี้ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งยังชะลอไม่ให้ส่งคนไร้ที่พึ่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจำนวน ๑๑ แห่ง และงดกิจกรรมของศูนย์ทั้งหมด ซึ่งตามระเบียบแนวทางการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและคนไร้ที่พึ่งสามารถให้เงินสงเคราะห์ได้รายละไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาทต่อคน แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางในการ

สงเคราะห์ช่วยเหลือทางกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้มีการจัดทำแนวทางในการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

๒) สำนักงานสวัสดิการสังคม สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ได้นำเสนอข้อมูลสรุปสาระสำคัญของ การฟื้นฟูเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงกลุ่มเร่ร่อนไร้บ้าน กรุงเทพมหานคร ได้มีการแจกจ่ายหน้ากากอนามัยไปแล้ว จำนวน ๑๙๓,๗๓๙ ชิ้น และมอบแอลกอฮอล์ให้กับประชาชน จำนวน ๔๗๕,๘๔๐ หลังคาเรือน ในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีความเปราะบางตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน ๒๕๖๓ ให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายไปแล้วเป็นจำนวน ๑,๘๑๙ ราย เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา สำหรับครอบครัวของเด็ก จำนวน ๗๗๓ ราย เป็นจำนวนเงินรวม ๒.๕ ล้านบาท เป็นทุนประกอบอาชีพ ๒๓๓ รายเป็นจำนวนเงินรวม ๑.๙ ล้านบาท เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องกับคำรักษาพยาบาล จำนวน ๘๐๙ ราย เป็นจำนวนเงินรวม ๘๙๐,๐๐๐ บาท เป็นเงินช่วยเหลือสมทบซ่อมแซมบ้านเรือนให้กับผู้ได้รับผลกระทบ จำนวน ๔ ราย เป็นจำนวนเงินรวม ๘๗,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ ได้ลงปฏิบัติงานในพื้นที่ช่วยดูแลคนเร่ร่อน คนไร้บ้านที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานเขต เครือข่าย องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และมูลนิธิกระจกเงา เป็นต้น สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานครได้ลงปฏิบัติงานในพื้นที่ตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน ๒๕๖๓ จำนวน ๑๘ ครั้ง พบกลุ่มคนเร่ร่อนไร้บ้านทั้งหมด จำนวน ๔๕๒ ราย เป็นชายจำนวน ๓๓๖ รายเป็นหญิงจำนวน ๑๑๖ ราย การลงปฏิบัติงานดังกล่าวได้มีการเชิญชวนประชาสัมพันธกลุ่มเป้าหมายให้รับทราบการเข้าถึงการใช้บริการของกรม ฯ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

กรณีที่มีผู้สมัครใจเข้ารับบริการ เจ้าหน้าที่จะอำนวยความสะดวกพาไปที่ศูนย์คัดกรองบ้านมิตรไมตรีกรุงเทพมหานคร และดำเนินการตามแผนของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการต่อไป นอกจากนี้ ยังมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบเกี่ยวกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ นอกจากนี้ ยังมีการมอบสิ่งของต่าง ๆ ที่มีผู้บริจาคให้กับกลุ่มเป้าหมาย

ทั้งนี้ กรุงเทพมหานครได้มีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับผู้ที่จะประสงค์จะมอบสิ่งของให้กับคนไร้บ้าน โดยมีการจัดโซนจุดคัดกรอง จุดมอบอาหารจะมีการคัดกรองประชาชนโดยวัดอุณหภูมิ เว้นระยะห่าง มีการสวมหน้ากากอนามัยทั้งผู้มอบและผู้รับมอบ มีบริการแอลกอฮอล์เจลและแบบสเปรย์ นอกจากนี้ ยังมีการรองรับพื้นที่การทิ้งขยะไว้ด้วยเช่นกัน กำหนดระยะเวลาการมอบสิ่งของช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา ๐๗.๐๐ - ๐๙.๐๐ นาฬิกา ช่วงกลางวันตั้งแต่เวลา ๑๑.๐๐ - ๑๓.๐๐ นาฬิกา ช่วงเย็นตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ - ๑๘.๐๐ นาฬิกา อีกทั้งยังได้ขอความอนุเคราะห์ให้ทุกสำนักงานเขต ทำการสำรวจจัดเตรียมข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบและคนเร่ร่อน คนไร้บ้านเพื่อที่จะชี้เป้าให้กับผู้ที่มีความประสงค์จะนำสิ่งของไปแจกจ่ายให้กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง

๓) สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ชี้แจงและได้นำเสนอว่า กรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้สถานที่สำหรับบุคคลที่มีความเสี่ยงที่ไม่ใช่ผู้ป่วย สำนักการศึกษาฯ ได้มีการจัดสถานที่ไว้ ๒ แห่ง ได้แก่

๓.๑) โรงเรียนที่กำหนดไว้ตามกลุ่มโซนต่าง ๆ ทั้ง ๖ กลุ่มโซน กลุ่มโซนละ ๑ โรงเรียน จำนวน ๔๐๐ ห้อง

๓.๒) บริเวณค่ายลูกเสือกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด ๓ ค่าย มีสถานที่รองรับทั้งหมด ๑๒๐ ห้อง ได้แก่ ค่ายลูกเสือเขตดอนเมือง (๒๐ ห้อง) ค่ายลูกเสือเขตทุ่งครุ (๒๐ ห้อง) และค่ายลูกเสืออำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ ๑๖๐ ไร่ (๘๐ ห้อง)

๔) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ได้นำเสนอข้อมูลโดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า ปลัดกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการสั่งการและประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และในฐานะหัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการด้านมาตรการป้องกันและช่วยเหลือประชาชน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่กระทรวงมหาดไทยได้ออกข้อกำหนดตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และกระทรวงมหาดไทยได้แจ้งแนวทางการปฏิบัติให้จังหวัดดำเนินการตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ และข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ฉบับที่ ๑ - ๓ รวมทั้งมติของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) จึงได้สั่งการไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดให้ข้อมูลและชี้แจงในการประชุมคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด พิจารณาดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศฯ และข้อกำหนดฯ รวมทั้งมติของ ศบค. ดังนี้

๑) ประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

๒) ดำเนินมาตรการตามแนวทางปฏิบัติ คำสั่ง และประกาศที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มข้นต่อเนื่องในมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศตามแนวทางของ ศบค. เบื้องต้นถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๓

๓) กำหนดปิดร้านสะดวกซื้อเวลาเดียวกันทั่วประเทศ ระหว่างเวลา ๒๒.๐๐ นาฬิกา ถึง ๐๔.๐๐ นาฬิกา ไปจนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๓ เพื่อให้สอดคล้องกับประกาศและข้อกำหนด ฯ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

ทั้งนี้ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ได้อนุมัติให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และจังหวัดปฏิบัตินอกเหนือระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๘ กรณีขยายวงเงินอุดหนุนราชการในเชิงป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน จำนวน ๕๐ ล้านบาท ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและพื้นที่จังหวัดทั้ง ๗๖ จังหวัด เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินเฉพาะสถานการณ์ในครั้งนี้ได้เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งที่ผ่านมาแต่ละจังหวัดได้อนุมัติเงินไปใช้ในงบดำเนินงานของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และการดูแลประชาชนที่ร่วมปฏิบัติงาน หรือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ถูกกักกันไว้

๕) สำนักงานบริหารนโยบายของนายกรัฐมนตรี สำนักงานบริหารนโยบายของนายกรัฐมนตรี ได้นำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเขตชุมชนเมือง ทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ มาโดยตลอด จนกระทั่งเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ขึ้น จึงพบว่ากลุ่มที่เป็นชุมชนเมืองได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาปรึกษาหารือร่วมกัน

เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว และได้ทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับนิยามของคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง สามารถจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ ๑) กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ เช่น คนตกงาน ไม่มีค่าเช่าบ้าน รัฐบาลใช้กลไกของกระทรวงการคลังเข้าไปให้ความช่วยเหลือ

กลุ่มที่ ๒) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลไร้บ้าน ในกรณีนี้ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันว่า ต้องทำการตรึงกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ให้อยู่กับที่ เนื่องจากมีการประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งสำนักงานบริหารนโยบายของนายกรัฐมนตรี เป็นตัวกลางในการประสานกับหน่วยงานความมั่นคง เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๓ ได้มีการเชิญกรุงเทพมหานครเข้าร่วมปรึกษาหารือโดยมีกรมควบคุมโรคช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ทั้งนี้ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา ได้มีการประชุมเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) และมาตรการเยียวยา โดยมีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธาน ซึ่งเดิมรัฐบาลมุ่งเน้น ๓ กลุ่ม ตามที่มีการเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ ได้แก่

๑) กลุ่มผู้ที่ลงทะเบียนรับเงินเยียวยา ๕,๐๐๐ บาท

๒) กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับเงินเยียวยาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

๓) กลุ่มประกันสังคม

นอกจาก ๓ กลุ่มดังกล่าวแล้ว นายกรัฐมนตรียังได้มอบหมายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพในการหามาตรการเยียวยาคนที่เข้าไม่ถึงสิทธิ รวมถึงเด็กคนพิการ ซึ่งจะมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเยียวยาให้กับกลุ่มเหล่านี้ต่อไป

ขณะนี้ทางศูนย์ข้อมูลมาตรการแก้ไขปัญหาจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเริ่มจัดเก็บข้อมูลของบุคคลที่เข้าไม่ถึงสิทธิในแต่ละชุมชนแล้ว โดยมีกลไกผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ และให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเข้ามาช่วยดำเนินการเก็บข้อมูลอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ได้มีการปักหมุดพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งประกอบด้วย

๑) บริเวณสนามหลวง ราชดำเนิน บางซื่อ สามเสน และหมอชิต อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิอิสรชน

๒) บริเวณหัวลำโพง อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิกระจกเงา

๓) บริเวณท่าช้างนนท์ อยู่ในความรับผิดชอบกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย

๔) บริเวณวงเวียนใหญ่ ฝั่งธนบุรี อยู่ในความรับผิดชอบของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำหรับกฎหมายว่าด้วยเงินกู้ฉุกเฉินขณะนี้มียังจำนวนเงิน ๑ ล้าน ล้านบาท โดยจะทำการกันวงเงินไว้เพื่อใช้ในทางการแพทย์ จำนวน ๔๕,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ ทั้ง ๔ กลุ่ม จำนวน ๔๕๕,๐๐๐ ล้านบาท และอีกจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท จะนำมาใช้เพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ

๖) นายอนรรฆ พิทักษ์ธานิน อาจารย์และผู้จัดการแผนงานวิชาการเกี่ยวกับคนไร้บ้าน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมว่า จากการสำรวจสถิติของบุคคลไร้บ้านภายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑,๐๐๐ คน ซึ่งทางสถาบันมีแบบจำลองเพื่อสำรวจสถานการณ์เศรษฐกิจในภาวะฉุกเฉินนี้ พบว่า คนไร้บ้านจะมีอัตราเพิ่มขึ้นจำนวนร้อยละ ๓๐ ซึ่งคนไร้บ้านร้อยละ ๓๐ นั้นจะมีปัญหาเกี่ยวกับบัตรประชาชนทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐได้ หรือคนไร้บ้านบางคนมีบัตรประจำตัวประชาชนแต่ก็ไม่สามารถเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐได้เช่นกัน ซึ่งเป็นโจทย์ที่ทุกหน่วยงานจะต้องเข้าร่วมปรึกษาหารือกันว่าจะทำอย่างไรให้กลุ่มคนไร้บ้านเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐได้ครบถ้วน

ทางสถาบันได้ทำการสำรวจสถิติของกลุ่มคนไร้บ้านที่อยู่ในศูนย์ของเครือข่ายมีจำนวนร้อยละ ๒๐ ที่สามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของรัฐได้ นอกจากนี้ ยังมีการวางระบบการดูแลภายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถแยกออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑) กลุ่มคนไร้บ้านที่สมัครใจในการเข้าไปพักอาศัยที่ศูนย์ โดยเน้นกลุ่มเปราะบางที่เป็นคนเร่ร่อนไร้บ้านที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยเข้าไปอยู่ ซึ่งการเข้าไปพักอาศัยต้องจัดแยกนอนเป็นห้องจำนวน ๑๔ วัน

๒) การทำงานในพื้นที่สาธารณะเน้นเกี่ยวกับการป้องกันและให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่กลุ่มคนไร้บ้านต้องทราบเป็นพื้นฐานเพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถอยู่ในพื้นที่สาธารณะได้อย่างปลอดภัยต่อไป

๗) นางสาวทองพูล บัวศรี ผู้ประสานงานมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้นำเสนอข้อมูลโดยสรุปสาระสำคัญว่า กลุ่มเป้าหมายของมูลนิธิเป็นกลุ่มคนไร้บ้าน โดยมีสถิติคนไร้บ้านจากหลายแห่ง ได้แก่

- ๑) แห่งที่ ๑ พื้นที่รังสิต จังหวัดปทุมธานี
- ๒) แห่งที่ ๒ ถนนสุขุมวิท บางนา สำโรง
- ๓) แห่งที่ ๓ รามอินทรา บางกะปิ ลาดพร้าว
- ๔) แห่งที่ ๔ ปิ่นเกล้า ศิริราช บางกอกน้อย บางขุนนนท์
- ๕) แห่งที่ ๕ ถนนเจริญกรุง สีแยกบ้านแขก บางแค
- ๖) แห่งที่ ๖ บางอ้อ สนามหลวง พาหุรัด
- ๗) แห่งที่ ๗ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ หน้าโรงพยาบาลรามารามิบัติ

อีกส่วนหนึ่งที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กรับผิดชอบโดยตรง คือ กลุ่มเด็กเร่ร่อน ซึ่งมีหลายพื้นที่ ได้แก่ ใต้ทางด่วนอโศก ชุมชนรถไฟเยาวราช เพชรบุรีตัดใหม่ เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กขอทาน

สำหรับผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปพักอาศัยอยู่ในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง รวมถึงผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิต และคนที่เข้าบ้านที่เข้าไม่ถึงสิทธิเช่นกัน

๘) นางอัจฉรา สรวารี เลขาธิการมูลนิธิอิสรชน ได้นำเสนอข้อมูลสรุปสาระสำคัญว่า มูลนิธิได้ทำการเก็บสถิติกลุ่มคนเร่ร่อนในกรุงเทพมหานคร ในปี ๒๕๖๒ พบว่า มีเด็กและผู้ใหญ่ที่เป็นกลุ่มคนเร่ร่อน จำนวน ๑,๔๐๐ คน ซึ่งมูลนิธิอิสรชนรับผิดชอบพื้นที่บริเวณคลองหลอด สนามหลวง ซึ่งกรณีสถานการณ์โควิด พบปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนเร่ร่อน ได้แก่ ๑. ยังไม่มีพื้นที่สำหรับจุดแจกจ่าย

อาหาร น้ำดื่ม ๒. อาหารขาดคุณภาพ ๓. การสื่อสารที่คลาดเคลื่อนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้คนเร่ร่อนคิดว่าตนเองจะถูกจับไปไว้ในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ดังนั้น เมื่อมีการลงพื้นที่ คนเร่ร่อนจึงหลบหนีกระจัดกระจายไปคนละทาง ๔. ไม่มีเจ้าหน้าที่ช่วยดูแลในแต่ละพื้นที่

๙) นายสิทธิพล ชูประจง หัวหน้าโครงการผู้ป่วยข้างถนน มูลนิธิกระจกเงา ได้นำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมว่า มูลนิธิปกหมุดพื้นที่หัวลำโพง อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ พบว่า เมื่อมีการประกาศเคอร์ฟิวทำให้บุคคลเร่ร่อนที่อยู่ในบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิกระจัดกระจายไปที่อื่น ๆ จากการสำรวจที่ผ่านมา มีบุคคลเร่ร่อนที่อยู่ในบริเวณนี้จำนวน ๒๐ คน ส่วนบริเวณหัวลำโพงขณะนี้ทางมูลนิธิเพียงแต่ลงไปสำรวจภาพรวมเพราะพื้นที่บริเวณหัวลำโพงในขณะนี้อยู่ในสภาพที่มีบุคคลที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือบุคคลกลุ่มนี้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น ควรเข้าไปบริหารจัดการพื้นที่ภายในหัวลำโพงอย่างเต็มที่ และมีความมั่นใจว่าบุคคลเร่ร่อนที่หัวลำโพงคงไม่ต้องการไปที่อื่น แต่ควรมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปจัดระเบียบสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งวิธีการทำงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการลงพื้นที่ช่วยเหลือควรเตรียมวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำอย่างไรที่จะให้กลุ่มคนเร่ร่อนคิดว่าภาครัฐเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ไม่ใช่เข้าไปจับเข้าไปอยู่ในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และหากยังไม่มีความพร้อมในการจัดเตรียมสถานที่พักอาศัยก็ยังไม่ควรที่จะประชาสัมพันธ์

๑๐) นายสำราญ อรุณธาดา ผู้ประสานงานองค์กรของมูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ได้นำเสนอข้อมูลสรุปสาระสำคัญของ มูลนิธิปกหมุดพื้นที่บริเวณสะพานพุทธและบริเวณโรงเรียนศึกษานารี เขตธนบุรี นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ที่ผ่านมา ทางมูลนิธิลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลเร่ร่อนบริเวณสะพานสูง เขตประเวศ เขตบางนา และเขตสัมพันธวงศ์ (บริเวณสะพานพุทธ) รวมถึงชุมชนบริเวณตึกร้างมีบุคคลเร่ร่อน ซึ่งมีอยู่จำนวน ๑๖ - ๒๐ คน และครอบครัวจำนวน ๖ ครอบครัว โดยชุมชนเหล่านี้ไม่มีอาหารและน้ำ

๑๑) นายเชาวลิต สาดสมัย นักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ได้นำเสนอข้อมูลสรุปสาระสำคัญของ ตนเองเป็นครูอาสาประจำศูนย์สร้างโอกาสเด็กสะพานพระราม ๘ ของกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านมาดูแลรับผิดชอบเพียงชุมชนเดียว ต่อมาดูแลรับผิดชอบ ๗ ชุมชน ๗ พื้นที่ โดยให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงครอบครัวที่ตกงานเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากดูแลเด็กและเยาวชน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ขณะนี้มีภาคเอกชนบริจาคเงิน จำนวน ๓,๐๐๐ บาท เพื่อนำเงินไปซื้อของให้บุคคลด้อยโอกาสในพื้นที่ โดยเน้นให้ชุมชนบริหารจัดการกันเอง ในบางกรณีที่มีผู้นำของมาแจกบุคคลเร่ร่อนนั้น มีบุคคลเร่ร่อนไม่ได้รับบริจาคประมาณ ๒๐๐ ครอบครัว เนื่องจากตกสำรวจเพราะไม่มีทะเบียนบ้านที่อยู่อาศัยตามทะเบียนราษฎร รวมถึงกรณีผู้เข้าบ้านด้วยเช่นกัน ทำให้บุคคลกลุ่มดังกล่าวนี้ได้รับผลกระทบอย่างมาก

๓.๑.๔ การพิจารณารับฟังข้อมูลในการดูแลคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน และคนในชุมชนแออัด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ในการประชุมคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๓ โดยเชิญผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้แก่ ๑) เทศบาลนครรังสิต ๒) เทศบาลเมืองปทุมธานี ๓) เทศบาลนครสมุทรสาคร และ ๔) เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เข้าร่วมประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) นายธีรวุฒิ กลิ่นกุสม นายกเทศมนตรี เทศบาลนครรังสิต ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า เทศบาลนครรังสิต ตระหนักถึงผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ในเขตพื้นที่เทศบาลนครรังสิต

สำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และผู้ยากไร้ เทศบาลนครรังสิต ได้ลงพื้นที่สำรวจกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ จำนวน ๓,๐๐๐ กว่าครอบครัว โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร ชมรม ภาคประชาชน สนับสนุนและบริจาคสิ่งของ อาหาร ถุงยังชีพ ข้าวกล่อง นำมาแจกจ่ายให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ โดยมีการตั้งจุดแจกอาหาร จำนวน ๓ จุด ประกอบด้วย บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาล บริเวณหน้าที่พักของนายกเทศมนตรี และบริเวณริมเขื่อนสะพานแดง และยังมีจุดอื่น ๆ ที่ผู้บริจาคประสงค์แจ้งเข้ามาอีก อีกทั้งยังมอบหมายให้พนักงานเทศบาลลงพื้นที่แจกอาหารให้กับผู้ด้อยโอกาสตามบ้านในชุมชนเป้าหมายอย่างทั่วถึง

สำหรับกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง เทศบาลนครรังสิต ได้ร่วมกับศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดปทุมธานี ลงพื้นที่สำรวจกลุ่มคนไร้บ้าน เร่ร่อน ตกงาน ไม่มีที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลนครรังสิต ในช่วงภาวะการประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่กลุ่มคนเหล่านี้ ต้องเสี่ยงกับการกระทำผิดกฎหมาย ตามประกาศของรัฐบาล และตามนโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มาตรการดูแลคนไร้บ้านและผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ซึ่งจากการลงพื้นที่พบคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง นอนในที่สาธารณะ ตามป้ายรถเมล์ จำนวน ๑๐ ราย ส่วนใหญ่จะเป็นคนต่างจังหวัดที่เข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว นายจ้างบอกเลิกจ้าง ไม่มีเงินกลับบ้าน จึงได้มาอาศัยนอนตามในที่สาธารณะ โดยมีผู้ยินยอมเข้ารับความช่วยเหลือ ๗ ราย และไม่ยินยอมขอรับการช่วยเหลือ ๓ ราย ส่วน ๗ รายดังกล่าว ได้ส่งตัวให้ทางศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งรับเข้าไปดูแลต่อไป

อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมาประชาชนในพื้นที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) แต่ทางเทศบาลนครรังสิตได้ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดดังกล่าวร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตัวในสภาวะการณดังกล่าวแก่ประชาชนในพื้นที่ จัดระเบียบให้ประชาชนเข้าสู่ระบบสาธารณสุขของท้องถิ่นโดยเฉพาะบุคคลเร่ร่อนและเด็ก มีการรับบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและอาหาร (จุดแบ่งปัน) รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเข้าถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวได้ใช้เงินจากกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นเป็นหลัก

๒) นายอริวัฒน์ ทวีโชคทรัพย์ รองปลัดเทศบาลเมืองปทุมธานี ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ทางเทศบาลเมืองปทุมธานีได้ดำเนินการในลักษณะเฝ้าระวังเป็นหลัก เนื่องจากในเทศบาลมีแหล่งชุมชนค่อนข้างมาก ได้แก่ ธนาคารและตลาด เป็นต้น โดยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการชุมชนในการคัดกรองบุคคลที่เดินทางเข้าและออกภายในพื้นที่ จัดตั้งชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วเพื่อฉีดยาฆ่าเชื้อและแจกจ่ายอุปกรณ์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคให้แก่ประชาชน ได้แก่ เจลล้างมือและหน้ากากอนามัย เป็นต้น รวมทั้งให้ความ

ช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงเป็นการเฉพาะโดยการแจกถุงยังชีพให้แก่บุคคลดังกล่าว ทั้งนี้เทศบาลได้ดำเนินการร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๓) นายมานิช ตรีรัตนยนต์ ปลัดเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ทางเทศบาลได้ดำเนินการร่วมกับโรงพยาบาลในพื้นที่ในการจัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ และจัดทำหน้ากากอนามัยเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโดยแจกจ่ายให้แก่ผู้นำชุมชน มีการให้ความช่วยเหลือกลุ่มบุคคลเปราะบาง กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส มีการแจกถุงยังชีพให้แก่ผู้ยากไร้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงโดยให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้คัดเลือกบุคคลดังกล่าว มีการจ้างเหมาบริการผู้ที่ตกงานโดยเพิ่มปริมาณงานที่จ้างเหมาเพื่อช่วยเหลือคนตกงาน ตลอดจนลงพื้นที่ตรวจสอบสุขภาพ พบปะประชาชน พูดคุย และให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

๔) นายอนุชา คูเจริญไพศาล ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครสมุทรสาคร ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า เทศบาลได้ดำเนินการโดยใช้มาตรการป้องกันเป็นหลัก ซึ่งอาศัยความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และหน่วยงานราชการที่จัดให้มีจุดคัดกรอง และได้รับความร่วมมือจากองค์กรเอกชนหรือโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่ให้การสนับสนุนในการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง และคนพิการ โดยการนำเครื่องใช้ประจำวันและอาหารไปแจกให้บุคคลดังกล่าวตามบ้าน เนื่องจากไม่สามารถออกมารับของบริจาคได้ด้วยตัวเอง

ภายหลังจากที่ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุม คณะกรรมการธิการแล้ว ประธานคณะกรรมการธิการ ได้กล่าวสรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้รับดังกล่าว ดังนี้

๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) อย่างเต็มที่ โดยประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย

๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสงเคราะห์ประชาชนในพื้นที่ ทั้งในกรณีที่ดำเนินการเองและกรณีที่หน่วยงานอื่นให้ความช่วยเหลือ โดยอาจผ่านช่องทางการจัดจุดแบ่งปันเช่นเดียวกับเทศบาลนครรังสิต

๓) ควรให้ความสำคัญกับการป้องกันการแพร่ระบาดในจุดที่มีประชาชนชุมนุมในจำนวนมาก เช่น ธนาคารและตลาด เป็นต้น และควรตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือในกลุ่มบุคคลเปราะบาง ซึ่งได้แก่ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยติดเตียง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ควรได้รับการดูแลอย่างมาก

๔) อาจจะใช้มาตรการในการจ้างบุคคลหรือกลุ่มวัยรุ่นในการช่วยปฏิบัติการกิจ เนื่องจาก การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นความช่วยเหลือคนตกงานอีกทางหนึ่งด้วย

๕) อาจจะใช้มาตรการเสริมโดยการมอบเงินยังชีพให้แก่กลุ่มบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) เพื่อเป็นการเยียวยาบุคคลดังกล่าว

๓.๒ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลและช่วยเหลือคนไร้บ้านและคนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

๓.๒.๑ การลงพื้นที่บริเวณสนามหลวงเพื่อสำรวจสถานการณ์ปัญหาและศึกษาการดำเนินงานในการดูแลและช่วยเหลือคนไร้บ้านและคนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะของมูลนิธิอิสรชน สรุปลงสาระสำคัญได้ดังนี้

๓.๒.๑.๑ สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับคนใช้ชีวิตในที่สาธารณะในพื้นที่สนามหลวง

“สนามหลวง” กลายเป็นสัญลักษณ์ของกรุงเทพมหานครผ่านการบอกเล่าของสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคลและสื่อสารมวลชนต่างยุคต่างสมัย ทำให้ผู้คนในชนบทที่เข้ามาทำงานเพื่อหารายได้ในกรุงเทพมหานคร มีความตั้งใจที่เดินทางมาที่สนามหลวง พระบรมมหาราชวัง วัดพระแก้ว อย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต ประกอบกับคำพูดที่พูดถึงสนามหลวงในแง่มุมต่าง ๆ รวมไปถึงลักษณะทางกายภาพของสนามหลวงที่เอื้ออำนวยให้ผู้ที่มาที่นี้ใช้ประโยชน์จากสนามหลวงได้อย่างหลากหลายและไร้ขอบเขต ข้อจำกัดใด ๆ รวมถึงเงื่อนไขของเวลาอีกด้วย

หากย้อนไปก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ในสมัยที่สนามหลวงยังถูกใช้ประโยชน์ในแง่มุมทางเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเอื้อเพื่อคนจนเมือง สนามหลวงเป็นแหล่งรวมข้าวของเพื่อซื้อขายจับจ่ายกันในวันหยุดปลายสัปดาห์ของคนเมืองและคนจนเมืองที่ใช้เป็นศูนย์กลางการค้าที่มีขนาดพอเหมาะในยุคนั้น และต้องมีการขยับขยายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่นในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ก่อนเฉลิมฉลองครบรอบ ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จากนั้นสนามหลวงก็ถูกใช้เป็นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจสำหรับคนทุกระดับชั้น ในกรุงเทพมหานคร รวมถึงคนเร่ร่อนไร้บ้านมาโดยตลอด

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา การใช้พื้นที่สนามหลวงเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองมีค่อนข้างบ่อย จนกระทั่งปัจจุบันสนามหลวงเป็นแห่งพักพิงของคนจนเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในกลางเมือง เริ่มมีผู้คนจำนวนหนึ่งพยายามกลับมาใช้สนามหลวง เป็นสถานที่จับจ่ายซื้อขายยามค้าคินอีกครั้งหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่โดยรวมของสนามหลวงก็ยังเป็นพื้นที่ของการพักพิงของคนจนที่ไร้ที่อยู่อาศัยอีกจำนวนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ คน ในแต่ละปี ซึ่งจำนวนดังกล่าวอาจจะมีเพิ่มจำนวนถึง ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ คน ในบางช่วงเวลา แต่จำนวนที่ค่อนข้างแน่นอน ก็จะมีไม่น้อยกว่า ๒๐๐ - ๓๐๐ คน ในยามค้าคินของแต่ละวัน ซึ่งคนจนเมืองกลุ่มนี้จะเข้ามาใช้พื้นที่สนามหลวงพักผ่อนนอนหลับเนื่องมาจากสนามหลวง เป็นสวนสาธารณะแห่งเดียวในกรุงเทพมหานคร ที่เป็นสวนสาธารณะแบบเปิดตลอด ๒๔ ชั่วโมง และยังเป็นแหล่งศูนย์กลางของการเดินทางในกรุงเทพมหานครทางฝั่งตะวันตกและได้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้เองสนามหลวงจึงกลายเป็นที่พักพิงขนาดใหญ่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

หากจะกล่าวโดยสรุปถึงสาเหตุสำคัญของการมาเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในพื้นที่สนามหลวงก็จะสามารถแบ่งออกเป็นสาเหตุหลัก ๆ ได้ดังนี้

- (๑) ความยากจนและความล้มเหลวของภาคการเกษตรในชนบท
- (๒) การขาดความเข้าใจกันภายในครอบครัว
- (๓) ปัจจัยเสริมอื่น ๆ ที่เร่งเร้าจากภายในครอบครัว เช่น มรดก
- (๔) ความเชื่อพื้นฐานเดิมของชุมชน
- (๕) ปัจจัยเสริมอื่น ๆ เฉพาะตัว เช่น รักอิสระ

๓.๒.๑.๒ รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

มูลนิธิอิสรชนจำแนกรูปแบบของการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็น ๓ รูปแบบ กล่าวคือ (๑) รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงรุก (๒) รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงรับ และ (๓) รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงประสาน

(๑) รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงรุก

แนวคิดของมูลนิธิอิสรชน อธิบายว่า รูปแบบของการทำงานให้บริการจะเน้นการออกมาพบปะกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเมืองเพื่อสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจ ตลอดจนการให้บริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตในพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ บริการด้านสาธารณสุขเบื้องต้น การให้คำปรึกษา การแนะนำแหล่งทรัพยากรที่ให้บริการด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ การติดต่อขอทำบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น พร้อมกันนั้น เจ้าหน้าที่ภาคสนามก็ยังสามารถแนะนำชักชวนให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มีความต้องการจะยุติชีวิตในที่สาธารณะ และมีความประสงค์จะขอรับการพัฒนาฟื้นฟู เพื่อเตรียมตัวคืนกลับสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม เข้าสู่ระบบการให้บริการของศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต (บ้านปันบุญ) ที่ดูแลและดำเนินงานโดยมูลนิธิอิสรชนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ทำงานทั้งภาครัฐและเอกชน

(๒) รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงรับ

รูปแบบการทำงานเชิงรับของมูลนิธิอิสรชน ภายใต้ชื่อ “ศูนย์พัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต (บ้านปันบุญ)” เป็นรูปแบบการทำงาน สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และบ้านเปิด ผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยเน้นการให้บริการแบบสมัครใจ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มีความประสงค์จะเข้ามาขอรับบริการ สามารถเข้ามาได้ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเข้ามาขอใช้บริการด้วยตัวเอง หรือจะติดตามเจ้าหน้าที่ภาคสนามเข้ามาขอรับบริการ หรือจะเป็นการส่งตัวต่อมาจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น และเป็นหนึ่งในกลไกการทำงานในขั้นตอนของการคัดกรอง ผู้สมัครใจเข้ารับการพัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต เพื่อเตรียมตัวคืนกลับสู่สังคมต่อไป

กรอบการให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงรับ แบ่งออกเป็น ๕ ลักษณะ ได้แก่

(๑) แกรับ ทดลองอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะทดลองเข้ามาอยู่เพื่อสร้างความคุ้นเคย โดยไม่มีเงื่อนไขการเข้าออก แต่สามารถอยู่อย่างต่อเนื่องติดต่อกันไม่เกินครั้งละ ๑๐ วัน และอนุญาตให้เข้าออกได้ไม่เกิน ๖ ครั้ง ใน ๑ ปี และอาจส่งต่อไปยังหน่วยบริการอื่นของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น สำนักคุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงแรงงาน เป็นต้น

(๒) การอบรมหลักสูตรระยะสั้น เป็นการสมัครใจเข้ารับการพัฒนาและฟื้นฟูระยะสั้น โดยมีหลักสูตรที่ต้องสมัครใจเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย ๓๐ วัน และเมื่อผ่านหลักสูตรนี้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อาจจะขอรับการอบรมในหลักสูตรที่สูงขึ้นได้ หรือจะขอรับการช่วยเหลือ ทั้งการเดินทางกลับภูมิลำเนาหรือหางานทำ

(๓) การอบรมหลักสูตรระยะกลาง เป็นการอบรมที่ใช้ระยะเวลาเพิ่มมากขึ้นกว่าในหลักสูตรแรก โดยที่จะใช้เวลาอบรมอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน และไม่จำเป็นต้องผ่านการ

อบรมในหลักสูตรระยะสั้นก็ได้ เมื่อผ่านหลักสูตรนี้ ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อาจขอรับการอบรมในหลักสูตรที่สูงขึ้นได้ หรือจะขอรับการช่วยเหลือทั้งการเดินทางกลับภูมิลำเนา หรือหางานทำ

(๔) การอบรมหลักสูตรระยะยาว เป็นการอบรมที่ใช้เวลาในการอบรมอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า ๖๐ วัน โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการอบรมในหลักสูตรระยะสั้นหรือระยะกลางก็ได้ ผ่านหลักสูตรนี้ผู้ใช้ชีวิต (๕) การขอรับบริการระยะสั้น เพื่อขอพักพิงและรองรับการส่งต่อหรือกลับภูมิลำเนา โดยผู้ให้บริการในรูปแบบนี้ อาจจะเป็นผู้รับบริการของหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน ที่รอการประสานงาน เพื่อให้บริการตามที่ได้รับบริการร้องขอ หรืออาจจะเป็นผู้รับบริการของมูลนิธิอิสระชนเองที่มีความประสงค์จะเดินทางกลับภูมิลำเนา หรือไปทำงาน โดยสามารถอยู่ในศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งได้มีระยะเวลาติดต่อกันไม่เกิน ๔ วัน

รูปแบบการทำงานที่มูลนิธิอิสระชนออกแบบในเบื้องต้นนี้ จะเป็นการพัฒนารูปแบบการให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ที่สามารถเข้ามาขอรับบริการได้ทั้งหมดคนเดียว หรือมาเป็นครอบครัว แต่ต้องเกิดจากความสมัครใจเป็นสำคัญ อนึ่ง การทำงานในพื้นที่ที่ยังมีความจำเป็นอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถนำคนออกจากพื้นที่ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะจะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากยังไม่มีมาตรการที่เหมาะสม หรือมีกฎหมายออกมารองรับและคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอย่างเป็นทางการ

(๓) รูปแบบการทำงานให้บริการแก่ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเชิงประสานงาน เน้นการทำงานประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อปัญหาและช่วยเหลือคนใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เช่น การจัดการข้อมูลสถานะบุคคล การมีสิทธิในสวัสดิการด้านต่าง ๆ การพัฒนาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและฝึกอาชีพตามความสมัครใจ รวมถึงการส่งกลับภูมิลำเนาโดยสมัครใจ โดยเน้นการทำงานร่วมทั้งในหน่วยงานของภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครในการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ

๓.๒.๑.๓ ขั้นตอนการทำงานให้ความช่วยเหลือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

มูลนิธิอิสระชนและสมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสระชน เสนอรูปแบบและขั้นตอนการทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ๘ ขั้นตอน กล่าวคือ

ขั้นตอนที่ ๑ การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างความคุ้นเคยเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การคุยกลุ่มย่อยในพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๔ การคุยกลุ่มย่อยนอกพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๕ การทำประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นในพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๖ การให้บริการพื้นฐานเฉพาะหน้า

ขั้นตอนที่ ๗ การออกหน่วยให้คำปรึกษาแบบเคลื่อนที่เร็ว

ขั้นตอนที่ ๘ การตั้งหน่วยบริการให้คำปรึกษาแบบประจำจุด

๓.๒.๑.๔ วิธีการทำงานเพื่อเข้าถึงรากแท้ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ ปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มาจนถึงปัจจุบัน ที่มูลนิธิอิสระชนเริ่มขยับเข้าพื้นที่เพื่อเตรียมตัวทำงานในพื้นที่สนามหลวง และเริ่มลงทำงานอย่างจริงจังในปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พบว่า การทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในที่สาธารณะโดยเฉพาะพื้นที่สนามหลวง คลองหลอด และ

ปริณทล คำตอบจะไม่ใช่การหาที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว หากแต่ว่าคำตอบมีมากกว่านั้นมากมายแต่กว่าจะได้มาซึ่งคำตอบนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการทำงานเพื่อค้นหาคำตอบจากผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะอย่างเข้มข้นและลงลึก

ทั้งนี้ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในระดับแรกต้องใช้ภาษากายก่อนด้วยการส่งสายตาและรอยยิ้มรวมถึงท่าทีที่เป็นมิตร จากนั้นจึงใช้คำทักทายที่เป็นกันเอง หากสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นเดียวกันกับเขาได้จะยิ่งเป็นการกระชับเวลาในการสร้างความคุ้นเคยได้เร็วขึ้น

ในส่วนของคนทำงานลงพื้นที่เพื่อทำงานกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ สิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้เลยสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม คือ กระเป๋า ย่าม หรือเป้สะพาย ที่ภายในนั้นจะมีอุปกรณ์การทำงานในเบื้องต้น ได้แก่ ยาสามัญประจำบ้านและชุดปฐมพยาบาล รวมไปถึง ขนม ถูยงอนามัย ยาทา กันยุง หนังสือการ์ตูนหรือหนังสืออ่านเล่น บางครั้งอาจจะมีเกมแบบพกพา เพื่อนำไปใช้ในระหว่างการสนทนาพูดคุยเก็บข้อมูลเบื้องต้น

นอกจากนั้น ความรวดเร็วและความไวต่อปฏิกริยารอบข้างรอบตัวในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ ผู้ปฏิบัติงานต้องตั้งใจรับฟังการพูดคุยของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะเพื่อเก็บประเด็นสนทนาที่อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งในแต่ละราย โดยเฉพาะข้อมูลจำเพาะส่วนตัว หรือข้อมูลที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือในกรณีส่งกลับครอบครัวหรือชุมชนที่เขาจากมา

ประการสำคัญที่สุดของการทำงานภาคสนามกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ คือ การรักษาความลับของเจ้าของข้อมูล การเปิดเผยจะสามารถทำได้กรณีเดียว คือ การประชุมคณะทำงานเพื่อแสวงหาทางเลือกในการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี หรือการส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือในขั้นต่อไป

๓.๒.๑.๕ บทสรุป

การทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อนไร้บ้าน ในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐและภาคเอกชน ต้องร่วมมือกันสร้างนวัตกรรม เพื่อรองรับสภาพปัญหาที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญที่สุด คือ การสื่อสารสาธารณะเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคม ที่มองว่าคนเหล่านี้ ชี้เกียจ หลีกลอย ไม่เอาไหน ให้มองเสียใหม่ ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่เท่ากัน ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ เมื่อคนเหล่านี้มีความพร้อมที่จะคืนกลับสู่สังคม เพราะเมื่อสังคมได้รับการเตรียมความพร้อมแล้ว ก็จะสามารถยอมรับซึ่งกันและกันได้ ที่สำคัญต่างฝ่ายจะเกื้อหนุนกัน จนเกิดเป็นพลังในการทำงานเพื่อพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข

๓.๒.๒ การดำเนินการของบ้านอิมใจ

๓.๒.๒.๑ ความเป็นมาของบ้านอิมใจ

ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร มีนโยบายปรับภูมิทัศน์บริเวณสนามหลวงเพื่อพัฒนากรุงเทพมหานคร ให้เป็นเมืองน่าอยู่ สวยงาม และปลอดภัย จึงมอบนโยบายให้สำนักพัฒนาสังคม ดำเนินการเรื่องการเช่าที่ดินและอาคารสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ บริเวณสำนักงานการประปา สาขาแมนศรี จัดตั้งเป็นบ้านอิมใจขึ้น เพื่อเป็นศูนย์คัดกรอง ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านและบุคคลหรือครอบครัวที่ประสบความเดือดร้อน ไร้ที่พึ่งหรือมีรายได้น้อย ทั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการสงเคราะห์ การให้

คำปรึกษาแนะนำการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาแก่ผู้รับบริการ ตลอดจนมีการพิจารณาคนไร้บ้านไร้ที่พึ่งแต่ละรายเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือต่อไป โดยมีรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะบ้านเปิด (Opened Shelter) ซึ่งถือเป็นการบริการรูปแบบใหม่ จากเดิมที่เคยมีแต่สถานสงเคราะห์ หรือบ้านพักฉุกเฉินที่รอการส่งต่อจากหน่วยงานอื่น โดยมีการบูรณาการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของผู้รับบริการ ซึ่งสามารถรองรับผู้เข้าใช้บริการรวมทั้งสิ้นวันละ ๒๐๐ คน โดยแยกเป็นเพศชาย จำนวน ๑๐๐ คน และเพศหญิง จำนวน ๑๐๐ คน

๓.๒.๒.๒ รูปแบบการดำเนินงาน

การดำเนินงานของบ้านอิมใจเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของ “บ้านเปิด” (Opened Shelter) ซึ่งต่างจากการดำเนินงานในรูปแบบของสถานสงเคราะห์หรือบ้านพักฉุกเฉินที่รอการส่งต่อจากหน่วยงานอื่น การดำเนินงานในรูปแบบของบ้านเปิดนี้ จะให้บริการพักแบริบายวันกับผู้เข้ารับบริการ ในช่วงเวลากลางวัน โดยต้องลงทะเบียนและคัดกรองเพื่อขอเข้าพักค้างคืน ณ บ้านอิมใจ ระหว่างเวลา ๑๕.๐๐ - ๒๒.๐๐ นาฬิกา โดยผู้เข้ารับบริการจะต้องลงทะเบียนออกจากที่พักก่อนเวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา ของวันถัดไป โดยการลงทะเบียนหนึ่งครั้งสามารถเข้าพักได้ครั้งละ ๑ คืน หากต้องการพักต่อในวันถัดไป ก็ต้องลงทะเบียนและคัดกรองก่อนเข้าพักในทุกครั้ง

๓.๒.๒.๓ การให้บริการ

บ้านอิมใจเปิดให้บริการกับผู้เข้ารับบริการใน ๓ ด้าน กล่าวคือ (๑) การให้บริการด้านที่พักแบริบายวันรวมทั้งอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน (๒) การให้บริการปรึกษาหรือให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม และ (๓) การให้บริการด้านการฝึกอาชีพตามความสนใจของผู้เข้ารับบริการ

การดำเนินงานของบ้านอิมใจมีการดำเนินการแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยดำเนินการร่วมกับสำนักเทศกิจทั้ง ๕๐ เขตในกรุงเทพมหานคร ในการสำรวจปัญหาในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU)

๓.๒.๒.๔ กลุ่มเป้าหมาย

คนเร่ร่อนไร้บ้านและบุคคลที่ประสบความเดือดร้อน ไร้ที่พึ่ง หรือมีรายได้น้อยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

พบว่า ผู้เข้ารับบริการในบ้านอิมใจมีหลายลักษณะ เช่น (๑) คนไร้ที่พึ่งที่เป็นคนไร้บ้านหรือคนเร่ร่อนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะโดยไม่มีที่อยู่อาศัยและมีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้ (๒) คนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะโดยออกมาจากบ้านด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุที่รู้ว่าตนเองเป็นภาระกับลูกหลานจึงหนีออกมาจากบ้าน หรือผู้ที่ไม่สามารถใช้ชีวิตกับคนในครอบครัวได้ เป็นต้น และ (๓) คนจากต่างจังหวัดที่เดินทางเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร

ความน่าสนใจของการให้บริการของบ้านอิมใจคือ การฝึกอาชีพตามความสนใจของผู้รับบริการ อย่างไรก็ตาม หากมีการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เพื่อทำให้เกิดการจัดหางานตามความสนใจและความถนัดให้กับ

ผู้รับบริการ จะช่วยให้ผู้รับบริการที่เป็นผู้ที่ไม่มียาได้หรือมียาได้น้อยสามารถทำงานและสร้างรายได้ให้กับตนเองได้

๓.๒.๒.๕ คุณสมบัติผู้รับบริการ

- (๑) เป็นผู้มีสัญชาติไทย (กรณีคนต่างด้าวจะต้องประสานส่งสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง)
- (๒) มีความสมัครใจ
- (๓) มีความช่วยเหลือตนเองในการดำรงชีวิตประจำวันได้
- (๔) ไม่เป็นโรคติดต่ออันตรายร้ายแรง หรือติดยาเสพติดให้โทษ
- (๕) ไม่เป็นผู้วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน
- (๖) ไม่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา และอยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงาน

เจ้าหน้าที่หรือถูกดำเนินคดีอาญา

(๗) ประสบปัญหาความเดือดร้อน ยากจน มีรายได้น้อย ไร้ที่พึ่ง ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง อาศัยหลบนอนในที่สาธารณะ

หมายเหตุ กรณีข้อ (๔) และ (๕) ประสานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การรักษาก่อนรับเข้าพัก

๓.๒.๒.๖ วิธีสมัครเข้ารับบริการ

- (๑) สมัครด้วยตนเองที่บ้านอิมใจ ศูนย์คัดกรองและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
- (๒) เจ้าหน้าที่นำส่ง
- (๓) บริการที่จัดให้

๓.๒.๒.๗ การคัดกรองและการให้บริการ

(๑) การคัดกรองและแรกรับเข้า เช่น การลงทะเบียนเข้าพัก การดูแลความสะอาด ตรวจสอบอาวุธ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบริการหรือส่งต่อตามความเหมาะสม

(๒) ให้การดูแลด้านปัจจัยสี่ อาทิ อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การให้คำปรึกษาแนะนำและความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

(๓) ตรวจและให้คำแนะนำด้านสุขภาพ

(๔) บริการฝึกอาชีพ เช่น กัดกระจก ซ่อมจักรยานยนต์ และนวดแผนไทย รวมทั้งมีการให้บริการประชาสัมพันธ์รับสมัครงาน

๓.๒.๒.๘ การลงทะเบียนคัดกรองและเข้าพัก

เปิดรับลงทะเบียนคัดกรองและเข้าพักรายวัน ระหว่างเวลา ๑๕.๐๐ - ๒๒.๐๐ นาฬิกา ของทุกวัน และลงทะเบียนออกจากที่พัก ก่อนเวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา ของวันถัดไป

๓.๒.๒.๙ การบริหารจัดการ

(๑) กลไกการขับเคลื่อนคนไร้บ้านเชิงนโยบาย (Social Policy)

จากนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครและประสบการณ์การทำงานด้านการช่วยเหลือคนไร้บ้าน โดยมีการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมหารือในการกำหนดแนวทางและกลไกการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ การประชาสัมพันธ์

ข้อมูลและการกำหนดระเบียบปฏิบัติการในพื้นที่เขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน และการสำรวจสถานการณ์คนไร้บ้าน ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนกลไกทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายด้านคนไร้บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้าน

(๒) มาตรการเชิงป้องกัน

รัฐบาลได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้มีการบังคับใช้เป็นจำนวนมาก แต่คนไร้บ้านกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น เท่ากับเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อการแก้ปัญหาปลายเหตุ จึงต้องอาศัยความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนสำคัญและมีบทบาทในการดำเนินการจัดการกับปัญหาการสร้างเครือข่ายภาคประชาสังคมชุมชนเข้มแข็งเพื่อเป็นเครือข่ายรองรับความเสี่ยงทางสังคม โดยให้ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชนเป็นแกนนำในการสร้างเครือข่ายเกื้อหนุน คัดกรองกลุ่มเสี่ยงให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือในการจัดสวัสดิการชุมชน เพื่อเสริมสร้างและป้องกันไม่ให้เกิดกลุ่มคนที่ประสบปัญหาต้องออกมาใช้ชีวิตในสาธารณะ

(๓) สาเหตุของการไร้บ้าน

สาเหตุของการเป็นคนไร้บ้านของผู้รับบริการบ้านอิมใจ ส่วนใหญ่มาจากการเดินทางออกจากภูมิลำเนาเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากประสบกับภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจ ไม่มีรายได้ และไม่มีที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้รับบริการทั้งหญิงและชายมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาครอบครัว เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวทอดทิ้งหรือไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ ปัญหาทางสังคม เช่น ขาดการยอมรับในสังคม ไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ ปิดกั้นตนเอง ไม่เปิดเผยข้อมูล ทำให้ยากต่อการพิจารณาให้ความช่วยเหลือปัญหาทางจิต เช่น มีอาการจิตเวช บางรายมีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง มีความแปรปรวนทางอารมณ์ได้จนถึงขั้นทำร้ายตนเองและผู้อื่น และปัญหาสุขภาพทางกาย เช่น มีอาการป่วยด้วยโรคติดเชื้อต่าง ๆ เช่น โรคเอดส์ โรคฉี่หนู ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ต้องได้รับการตรวจหรือแสดงอาการให้ชัดเจน จึงจะคัดกรองได้

๓.๒.๒.๑๐ ประโยชน์ที่ได้รับ

(๑) กรุงเทพมหานครสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือให้ความช่วยเหลือบุคคลเร่ร่อนไร้บ้านได้อย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง และมีภาพลักษณ์ที่ดี รวมถึงการดำเนินงานภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนและเคารพคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สมกับที่เป็นมหานครแห่งความสุข มหานครแห่งโอกาส และมหานครแห่งความปลอดภัย

(๒) เกิดเครือข่ายการทำงานด้านสวัสดิการและการสงเคราะห์บุคคลเร่ร่อนไร้บ้านระหว่างหน่วยงานของกรุงเทพมหานครและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๓) ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงปัจจัยสี่ ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถตั้งหลักพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข

จากการสังเกตพัฒนาการของผู้รับบริการหลังจากเข้ารับบริการในบ้านอิมใจ พบว่าผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนี้

(๑) ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย คือ ผู้รับบริการมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขอนามัยและบุคลิกภาพที่ดีขึ้นหลังจากเข้ารับบริการที่บ้านอิมใจ เนื่องจากผู้รับบริการเข้าถึงปัจจัย ๔ ได้รับประทานอาหารถูกสุขลักษณะ ได้นอนหลับพักผ่อนในที่ปลอดภัย สามารถอาบน้ำชำระร่างกายและซักผ้าเครื่องนุ่งห่มทุกวัน ได้ฝึกนิสัยการดูแลรักษาความสะอาดทั้งส่วนตัวและส่วนรวม การได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ส่งผลต่อเนื่องถึงการที่ผู้รับบริการมีบุคลิกภาพที่ดีและนำไปสู่การสร้างโอกาสให้ผู้รับบริการได้มีงานทำมากขึ้น

(๒) ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ จิตใจ คือ ผู้รับบริการมีโอกาสได้พูดคุย แลกเปลี่ยนกับเพื่อนผู้รับบริการที่มีสภาพคล้ายคลึงกันได้แสดงความคิดเห็นนอกเหนือใจหรือแลกเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน ส่งผลให้ผู้รับบริการได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด รวมถึงมีนักสังคมสงเคราะห์ให้บริการตามกระบวนการสังเคราะห์ การให้คำปรึกษาเพื่อเสนอทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหา

(๓) ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม คือ บ้านอิมใจ พัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมให้แก่ผู้รับบริการ โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น กิจกรรมพ้อหลวง ในดวงใจ กิจกรรมวาดรูปส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ กิจกรรมประดิษฐ์กระดาษต้นไม้ออกจากขวดน้ำ เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างทักษะด้านสังคม ส่งเสริมให้ผู้รับบริการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนงานร่วมกัน เพื่อปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ส่งผลให้ผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตทางสังคมที่ดีขึ้น

(๔) ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา คือ ผู้รับบริการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาผ่านการส่งเสริมความรู้ต่าง ๆ ของบ้านอิมใจ เช่น การจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ส่งเสริมความรู้ด้านต่าง ๆ กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทขยะและการคัดแยกขยะ ก่อนทิ้ง การใช้ส้วมอย่างถูกวิธี ความรู้เกี่ยวกับสิทธิในการรักษาพยาบาล รวมถึงการพูดคุยให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ แก่ผู้รับบริการก่อนรับประทานอาหารเช้าในแต่ละวัน กิจกรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างให้ผู้รับบริการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพิ่มพูนความรู้รอบตัวและมีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีการวางแผนชีวิต และส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญาที่ดีขึ้น

๓.๒.๒.๑๑ ข้อจำกัด ปัญหาและอุปสรรค

(๑) ข้อจำกัด ผู้รับบริการส่วนมากมีความต้องการทำงานสร้างรายได้เลี้ยงตนเอง แต่โดยที่กฎระเบียบการเข้าพัก ณ บ้านอิมใจ กำหนดให้ผู้รับบริการนำสัมภาระออกไปทุกครั้งหลังจากลงทะเบียนออกจากที่พัก ซึ่งมีข้อจำกัดด้านการแบกสัมภาระไปสมัครงาน/ไปทำงาน ส่งผลต่อการได้งานทำและประสิทธิภาพในการทำงาน

(๒) ปัญหาและอุปสรรค

การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความช่วยเหลือตามภารกิจ อาจไม่ทันสถานการณ์เท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน เช่น กรณีประสานต่อการส่งต่อคนไร้บ้านที่พิการเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนพิการ และทุพพลภาพ (รอเข้าพักตามลำดับ) เป็นต้น

ปัจจุบัน บ้านอิมใจได้ปรับเปลี่ยนเป็น “ศูนย์คัดกรองคนไร้บ้าน” โดยยกเลิกไม่ให้คนไร้บ้านพักค้างแต่ยังให้บริการในรูปแบบ ให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต ด้วยการคัดกรองให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ติดตาม ตรวจสอบ ลงพื้นที่สำรวจเยี่ยมบ้านและประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยย้ายที่ทำการจากบริเวณซอยแมนศรี เขตป้อมปราบศัตรูพ่ายไปยังในพื้นที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ

๓.๒.๓ การดำเนินการของบ้านมิตรไมตรี

๓.๒.๓.๑ ความเป็นมาของบ้านมิตรไมตรี

บ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร อยู่ในสังกัดกองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเปิดให้บริการเป็นทางการตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๖๑/๑ ประชาสงเคราะห์ ซอย ๑ แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร

เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๘ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้มีการปรับโครงสร้างและได้ปรับเปลี่ยนบ้านมิตรไมตรีกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการขอทานและคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งจะดูแลผู้ขอทานที่อยู่ในภาวะยากลำบาก และการสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคมตระหนักถึงปัญหาของคนเร่ร่อน ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก จึงได้มีการจัดกิจกรรมรื้อต่อบุญที่มีเป้าหมาย เพื่อทำให้เกิดการสร้าง ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการให้ทานที่ถูกวิธี ลดวิถีการขอทาน ปัจจุบันบ้านมิตรไมตรี ดำเนินงานคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ ให้การช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพแก่ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก คนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ และพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙

๓.๒.๓.๒ รูปแบบของการดำเนินการ

บ้านมิตรไมตรี เป็นการให้บริการแบบเปิด (Non-Institutional care) สำหรับบุคคลด้อยโอกาสที่เป็นคนไร้ที่พึ่ง คนไร้บ้าน คนเร่ร่อน หรือคนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่ไม่ต้องการเข้ารับบริการในสถานคุ้มครองหรือสถานสงเคราะห์ ให้บริการกับผู้รับบริการทั้งที่เป็นบุคคลสัญชาติไทย บุคคลต่างด้าว และบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคล ทั้งกรณีของคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

๓.๒.๓.๓ การให้บริการ

บ้านมิตรไมตรีให้บริการใน ๔ ด้าน ดังนี้

(๑) บริการด้านที่พัก โดยผู้รับบริการสามารถเข้าที่พักได้ครั้งละ ๑๕ วัน และสามารถพักติดต่อกันได้ไม่เกิน ๓ ครั้ง หรือประมาณ ๔๕ วัน หลังจากนั้นหากต้องการพักต่อต้องลงทะเบียนและคัดกรองใหม่ก่อนเข้าพัก

(๒) บริการให้คำแนะนำปรึกษาด้านสิทธิและสวัสดิการ รวมถึงการรับเรื่องประสานส่งต่อขอรับความช่วยเหลือ ในด้านการรับแจ้งช่วยเหลือกรณียังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน การตรวจสอบสิทธิเรื่องการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตลอดจนให้คำปรึกษาด้านอื่น ๆ

(๓) บริการด้านสวัสดิการสังคม การจำหน่ายผลผลิตจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง บริการตรวจรักษาและให้คำแนะนำด้านสุขภาพ บริการตัดผม เสริมสวย

(๔) บริการฝึกอาชีพระยะสั้น เช่น ซ่อมรองเท้า การทำพวงกุญแจคริสตัล เป็นต้น

นอกจากนั้น บ้านมิตรไมตรียังมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาคนเร่ร่อน ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และผู้อยู่ในภาวะยากลำบากให้กับคนในสังคม เช่น การจัดกิจกรรมร้านต่อบุญที่มีเป้าหมาย เพื่อทำให้เกิดการสร้าง ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการให้ทาน อันจะนำไปสู่การลดวิธีการขอทาน

๓.๒.๓.๔ คุณสมบัติผู้รับบริการ

ผู้ขอรับบริการจากบ้านมิตรไมตรี ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทยและอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป

(๒) ต้องสมัครใจ

(๓) สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

(๔) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน

(๕) ไม่เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างต้องหาว่ากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตก

เป็นจำเลยดำเนินคดีอาญาในศาล

(๖) ต้องเป็นบุคคลไร้ที่พึ่ง เดือดร้อน ไม่มีที่พักอาศัยหรือไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู

๓.๒.๓.๕ วิธีการเข้ารับบริการ

ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการจากบ้านมิตรไมตรีได้ใน ๓ ช่องทาง ดังนี้

(๑) สมัครด้วยตนเองที่บ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร

(๒) เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอ

(๓) จากหน่วยบริการเคลื่อนที่ของบ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร

๓.๒.๓.๖ บริการที่จัดให้

บ้านมิตรไมตรีให้บริการกับคนไร้บ้าน คนเร่ร่อน และคนเร่ร่อนไร้บ้าน ๕ ประเภท ดังนี้

(๑) บริการด้านปัจจัยสี่ ให้บริการที่พักอาศัยชั่วคราวระยะเวลา ๑๕ วัน อาหาร เสื้อผ้า

เครื่องใช้ส่วนตัว ยารักษาโรค

(๒) บริการด้านสุขภาพ ให้บริการด้านการตรวจสุขภาพ รวมทั้งการประสานส่งต่อกรณี

เจ็บป่วย การให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาความสะอาด

(๓) บริการด้านอารมณ์ สังคมและจิตใจ การเสริมพลัง ได้แก่ การให้คำปรึกษา การให้

เห็นคุณค่าและมีศักดิ์ศรีของตนเอง ตลอดจนการให้กำลังใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมนันทนาการ การให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม

(๔) การพัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองในชีวิตประจำวัน การเสริมทักษะ

ด้านอาชีพ รวมทั้งการจัดหางาน การช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย

(๕) การให้ความช่วยเหลือตามสิทธิขั้นพื้นฐานและตามกฎหมาย การให้ความรู้เรื่อง

สิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับ การจัดสวัสดิการสังคมตามความจำเป็น การเสริมสร้างความรู้ในการอยู่ร่วมกันโดยการเคารพสิทธิของผู้อื่น ประสานงาน ส่งต่อตามความจำเป็น

๓.๒.๓.๗ ระเบียบข้อปฏิบัติบ้านมิตรไมตรี บ้านมิตรไมตรีได้ดำเนินการจัดทำระเบียบ

ข้อปฏิบัติในการใช้บริการของบ้านมิตรไมตรี โดยมีข้อปฏิบัติจำนวน ๑๓ ข้อ ดังนี้

- (๑) ปฏิบัติตามข้อกำหนดของบ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร
- (๒) แต่งกายสุภาพเรียบร้อย
- (๓) รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่ทะเลาะวิวาท หรือชกชวน ยุยง ส่งเสริมให้ผู้ใด

กระทำผิด

- (๔) ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี
- (๕) ดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและใช้สอยอย่าง

ประหยัด

- (๖) ดูแลรักษาความสะอาดตนเอง และสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย
- (๗) เข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติภารกิจประจำวันตามที่กำหนด
- (๘) ห้ามนำบุคคลอื่น นอกเหนือจากบุคคลในครอบครัวที่ลงทะเบียนผู้เข้าพักอาศัยไว้

มาร่วมพักอาศัยด้วย

- (๙) ห้ามดื่มสุราหรือของมึนเมาและห้ามเล่นการพนันทุกชนิด
- (๑๐) ห้ามสูบบุหรี่ในห้องพักและสำนักงาน ยกเว้นในบริเวณที่จัดให้สำหรับเป็นเขตสูบบุหรี่โดยเฉพาะ

บุหรี่โดยเฉพาะ

- (๑๑) ห้ามส่งเสียงดัง ทะเลาะวิวาทหรือก่อความวุ่นวายขึ้นในบ้านมิตรไมตรี
- (๑๒) ห้ามลักขโมย
- (๑๓) ห้ามทำหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธหรือทรัพย์สินหรือสิ่งของอื่นใดที่กฎหมาย

บัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด

การดำเนินการของบ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร จะสอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มคน เร่ร่อนไร้บ้านที่รักอิสระและใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่เปิดและให้บริการตลอด ๒๔ ชั่วโมง ผู้รับบริการสามารถที่จะเข้ามาใช้บริการสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างสะดวก และจะเป็นแรงจูงใจ ให้กลุ่มเป้าหมายมาใช้บริการด้านสวัสดิการสังคมด้วยกระบวนการฟื้นฟู สภาพสังคม อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพ อีกทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังกล่าวได้สมควรแก่อัตภาพ และการให้บริการของบ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร จะให้บริการในพื้นที่สาธารณะที่มีคนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่งอาศัยอยู่ พร้อมทั้งเน้นการให้บริการด้านปัจจัยสี่ และด้านทักษะ อาชีพ เป็นหลักแก่คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง ที่ไม่ประสงค์เข้ารับบริการในบ้านมิตรไมตรี กรุงเทพมหานคร โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพตามความสมัครใจ พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพให้แก่คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง คนไร้บ้าน และยังมีรูปแบบการให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายแบบทางเลือกขอรับบริการรูปแบบบ้านเคลื่อนที่ เช่น ซาเล้งโมเดล เต็นท์ บ้านพักพิงชั่วคราวที่อ่อนนุช เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเน้นเป้าหมายที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดสวัสดิการสังคม การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้กับนิสิต นักศึกษา ชุมชน องค์กรเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเป็นศูนย์รวมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย ภาคีเครือข่าย และเป็นศูนย์กลาง เทคโนโลยีด้านฐานข้อมูลออนไลน์ และยังให้ความร่วมมือกับสถานทูตในการรับชาวต่างชาติที่ประสบปัญหาเพื่อรอการส่งกลับประเทศ และยังทำหน้าที่ในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายเพื่อให้มีแนวทางในการ ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถมีทางเลือกในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่อไป

๓.๒.๓.๘ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาให้กับคนไร้บ้าน

เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหให้กับคนไร้บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าความน่าสนใจของการดำเนินงานของบ้านมิตรไมตรี คือ แผนพัฒนารายบุคคลให้กับผู้เข้ารับบริการที่เป็นคนไร้บ้านซึ่งแผนพัฒนารายบุคคลเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงาน เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหให้กับคนไร้บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ยังมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายเป็นคนเร่ร่อน คนไร้บ้านแท้กับคนเร่ร่อนคนไร้บ้านเทียม ซึ่งบ้านมิตรไมตรีจะทำงานในลักษณะทั้งป้องกันฟื้นฟู และพัฒนาบนความร่วมมือของคนเร่ร่อน คนไร้บ้าน จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสรองรับทั้งคนในกรุงเทพมหานครและจากภูมิภาค

จากการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานของบ้านอ้อมใจ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้ดำเนินการเปิดบ้านมิตรไมตรีเพิ่มอีก ๔ แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ บ้านมิตรไมตรีสายไหม เขตสายไหม บ้านมิตรไมตรีห้วยขวาง เขตห้วยขวาง บ้านมิตรไมตรีอ่อนนุช เขตประเวศ และบ้านมิตรไมตรีธนบุรี เขตธนบุรี

๓.๒.๔ การดำเนินการของศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู และเครือข่ายคนไร้บ้าน

๓.๒.๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเครือข่ายคนไร้บ้าน

การจัดศูนย์พักคนไร้บ้านที่บริหารจัดการโดยคนไร้บ้านทั้งสามแห่ง ได้แก่ ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู และเครือข่ายคนไร้บ้านรวมถึงศูนย์พักที่กำลังดำเนินการก่อสร้างที่จังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าหมายเหมือนกัน คือการจัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวให้แก่ คนไร้บ้าน เพื่อแก้ไขปัญหและเพื่อตั้งหลักชีวิตคนไร้บ้าน การบริหารศูนย์พักคนไร้บ้าน เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานของเครือข่ายคนไร้บ้าน ซึ่งมียุทธศาสตร์การทำงาน ๓ ด้านสำคัญ ได้แก่ (๑) รวมกลุ่มสร้างอำนาจต่อรอง (๒) สร้างชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และ (๓) สร้างพื้นที่ทางสังคม

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการศูนย์ คือ การจัดการในฐานะพื้นที่และทรัพย์สินส่วนรวมที่สมาชิกร่วมกันดูแลจัดการกติกาการอยู่ร่วมกัน

กฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ในการใช้พื้นที่และอยู่ร่วมกันในศูนย์ถูกกำหนดขึ้นมาจากการตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่ายคนไร้บ้าน ปัจจุบันทั้ง ๓ ศูนย์มีระเบียบเหมือนกัน ๑๐ ประการ ขณะที่แต่ละศูนย์มีการวางกฎระเบียบอื่น ๆ เพิ่มเติม แล้วแต่การตกลงร่วมกันของสมาชิกในศูนย์

ระเบียบของศูนย์พักคนไร้บ้าน

- (๑) ห้ามพูดเสียดสี
- (๒) รักษาความสะอาด
- (๓) หยิบของใครต้องได้รับอนุญาต
- (๔) ห้ามเล่นการพนัน
- (๕) ห้ามผิดลูกผิดเมีย หรือมุดมุ้งผิด (เพิ่มภายหลัง) ถึงขั้น (ถ้าเขาไม่สมัครใจ)
- (๖) ห้ามทะเลาะวิวาท
- (๗) ห้ามส่งเสียงดังหลังเวลา ๒๒.๐๐ นาฬิกา

(๘) ห้ามดื่มสุราในศูนย์ (กินข้างนอก แต่เมาห้ามเข้ามาอาละวาดในศูนย์)

(๙) ห้ามลักขโมย

(๑๐) ต้องร่วมกิจกรรมของส่วนรวม (เป็นกฎระเบียบที่เพิ่มขึ้นมาใหม่หลังจากการสมัชชาที่ผ่านมา)

โครงการขยะแลกบ้าน (กองทุนเพื่อที่อยู่อาศัย) เป็นโครงการที่เปิดตัวเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๓ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการออมของสมาชิกกลุ่มคนไร้บ้าน โดยมีเป้าหมายเงินออมเหล่านี้จะเป็นทุนที่ทำให้คนไร้บ้านสามารถจัดหาที่อยู่อาศัยที่มั่นคงของตนเองในอนาคต โครงการขยะแลกบ้านเริ่มดำเนินการโดยการจัดสร้างโกดังเพื่อรับซื้อขยะรีไซเคิลจากสมาชิกคนไร้บ้าน ซึ่งแทนที่กลุ่มจะจ่ายเงินให้แก่คนไร้บ้านกลุ่มจะนำเงินนั้นฝากไว้กับกลุ่มเป็นยอดเงินออมสะสมของคนไร้บ้านแต่ละคน ส่วนขยะที่รับซื้อจะนำไปขายเมื่อมีปริมาณที่มากพอ การรวมขยะในปริมาณมากจะทำให้สามารถติดต่อแหล่งรับซื้อขนาดใหญ่ได้โดยตรง และช่วยขายได้ราคาดีมากกว่าการขายให้แก่แหล่งรับซื้อรายย่อย

การจัดกองทุนสวัสดิการ เช่น เด็กเกิด คนตาย คนเจ็บ นอนโรงพยาบาลผู้สูงอายุ สะสมเงินวันละ ๑ บาท รวมสามสิบบาทต่อเดือนเข้ากองทุนต่อมาใช้ขยะมาสะสมแทนเงิน โดยนำมาขายให้กลุ่มขยะรีไซเคิล และนำเงินลงบัญชีกองทุนไว้เป็นการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันระหว่างคนไร้บ้าน ซึ่งจะช่วยให้ได้มาก ในกรณีที่ผู้ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เพราะพวกเขาไม่มีบัตรประกันสุขภาพ จึงไม่สามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลได้

๓.๒.๔.๒ ความเป็นมา

ศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู ถือเป็นบ้านหลังแรก หรือบ้านตั้งหลักสำหรับคนไร้บ้าน เป็นศูนย์นาร่องที่สร้างขึ้นโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ดำเนินการร่วมกับกลุ่มคนไร้บ้าน มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย และเครือข่ายสลัม ๔ ภาค โดยมีการเช่าพื้นที่ว่างเปล่าบริเวณสถานีรถไฟเจริญสนิทวงศ์จากการรถไฟแห่งประเทศไทยเนื้อที่ประมาณ ๘๐๐ ตารางเมตร ก่อสร้างเป็นศูนย์พักชั่วคราวเป็นอาคาร ๒ ชั้นขนาดกว้าง ๗ เมตร ยาว ๒๖ เมตร ภายในอาคารประกอบด้วย ห้องนอน รวมห้องประชุม ห้องครัว ห้องน้ำ และห้องเก็บของ ซึ่งสามารถรองรับคนไร้บ้านได้มากกว่า ๗๐ คน และศูนย์ดังกล่าวจะมีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาทิ การชำระค่าน้ำประปาและค่าไฟฟ้า เดือนละ ๕๐ บาท ต่อครอบครัว ห้ามดื่มสุรา ห้ามเสพยาเสพติด และเล่นอบายมุขทุกชนิดภายในศูนย์ฯ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้พักอาศัยมีอาชีพเก็บของเก่า ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ขอด่านหรือเป็นกรรมกรก่อสร้าง โดยช่วงเช้าจะออกไปทำงานและเย็นก็จะกลับมาพักอาศัยในศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ มีทั้งแบบอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว และอยู่คนเดียว

๓.๒.๔.๓ ความหลากหลายของศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู

คนไร้บ้านมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งต้องมีการจำแนกให้ละเอียด เพื่อให้เข้าใจลักษณะปัญหาและความต้องการเฉพาะของคนแต่ละกลุ่มคนทีนอกเหนือไปจากการจัดการรองรับ หรือแก้ไขปัญหาค้นพื้นฐาน ทั้งนี้ อาจแยกกลุ่มคนไร้บ้านตามลักษณะปัญหาและความต้องการเฉพาะได้ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มเด็กและเยาวชน มีปัญหาเฉพาะที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การขาดโอกาสทางการศึกษา

๒. กลุ่มผู้สูงอายุ มีปัญหาเฉพาะด้านสุขภาพและโอกาสในการประกอบอาชีพ เนื่องจากแหล่งจ้างงานหรือสถานประกอบการ ไม่ประสงค์ที่จะจ้างผู้สูงอายุเข้าทำงาน นอกจากนั้น ผู้สูงอายุที่เป็นคนไร้บ้านส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่รัฐจัดให้ (เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุรายเดือน)

๓. ผู้พิการ มีปัญหาเฉพาะด้านสุขภาพ โอกาสในการประกอบอาชีพ และการเข้าถึงสวัสดิการจากรัฐ (เบี้ยความพิการรายเดือน)

๔. ผู้มีปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งแบ่งได้เป็นผู้ป่วยทางกาย และผู้ป่วยทางจิตกลุ่มคนเหล่านี้จำเป็นต้องเข้าถึงการรักษาพยาบาลเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ

๕. กลุ่มผู้หญิง เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะถูกคุกคามทางเพศเมื่อต้องพักอาศัยในพื้นที่สาธารณะโดยลำพัง คนไร้บ้านที่เป็นผู้หญิงมักพยายามแสวงหากุญแจชีวิต เพื่อที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองให้มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตมากขึ้น ดังนั้น เราจึงมักพบคนไร้บ้านส่วนใหญ่ที่เป็นผู้หญิงมีครอบครัวมากกว่าหญิงโสด

๖. ผู้พ้นโทษจากเรือนจำ เป็นกลุ่มคนที่แม้ว่าจะมีถิ่นฐานบ้านเกิด แต่ก็มักไม่สามารถกลับไปยังถิ่นฐานได้เพราะถูกครอบครัวและชุมชนปฏิเสธ นอกจากนั้นคนกลุ่มนี้ยังมักไม่ได้รับโอกาสในการจ้างงานที่ดีเพราะแหล่งจ้างงานไม่ให้ความไว้วางใจเนื่องจากมีประวัติอาชญากรรม พวกเขาจึงมักต้องทำงานที่ไม่มั่นคง และมีรายได้ต่ำ

๓.๒.๔.๔ การดำเนินการของศูนย์คนไร้บ้านสุวิทย์ วัดหนู

มีการประชุมประจำเดือนเครือข่ายคนไร้บ้านกรุงเทพมหานคร เพื่อสร้างความเข้าใจในการเป็นสมาชิกเครือข่ายคนไร้บ้าน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเห็นความสำคัญในการร่วมกิจกรรมของเครือข่ายฯ และตรวจสอบสมาชิกคนไร้บ้านในการจ่ายค่าน้ำและค่าไฟ

- ศูนย์บางกอกน้อย เสียค่าน้ำและค่าไฟ ๕๐ บาท จากสมาชิกทั้งหมด ๔๕ คน
- ศูนย์ตลิ่งชัน จากสมาชิกทั้งหมด ๑๐ คน
- ศูนย์พุทธมณฑล สาย ๒ จากสมาชิกทั้งหมด ๘ คน

โดยที่ประชุมมีมติให้มีการประชุมประจำเดือนของเครือข่ายคนไร้บ้านในวันอาทิตย์ที่สองของทุกเดือน

๓.๓ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน จำนวน ๒ ครั้ง

๓.๓.๑ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน ณ บริเวณสถานีรถไฟหัวลำโพง

สืบเนื่องจากเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๓ คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา นำโดย นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ ประธานคณะกรรมการ นายอำพล จินดาวัฒนะ กรรมการ พร้อมด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เฉลิมชัย บุญยะสิทธิ์พรณ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ ได้ลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มคนเร่ร่อน ณ สถานีรถไฟหัวลำโพง ซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ โซนหลัก ทั้งนี้ คณะได้มีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

๑. โซนที่ ๑ เป็นพื้นที่พักอาศัยชั่วคราวของคนเร่ร่อนภายในสถานีรถไฟหัวลำโพง ซึ่งจะใช้พื้นที่ระหว่างเวลา ๐๕.๐๐ - ๒๓.๐๐ นาฬิกา เพราะภายในมีสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เข้ามาใช้ประโยชน์ได้ เช่น สถานที่กว้างขวาง สภาพอากาศเย็นสบาย ปลอดภัย ห้องน้ำสะอาด (ค่าบริการห้องน้ำ ครั้งละ ๓ บาท อาบน้ำ ครั้งละ ๑๐ บาท) และมีการติดตั้งโทรทัศน์จอใหญ่ให้บริการเป็นต้น รวมทั้งมีบุคคลทั่วไปและคริสตจักรได้หมุนเวียนกันมาเลี้ยงอาหาร พร้อมทั้งแจกเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นประจำ ซึ่งทำให้คนเร่ร่อนส่วนใหญ่ที่มาอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวเกิดความรู้สึกปลอดภัยและพึงพอใจ

๒. โซนที่ ๒ เป็นพื้นที่บริเวณส่วนกลาง อยู่บริเวณทางเชื่อมระหว่างรถไฟฟ้าใต้ดินกับสถานีรถไฟหัวลำโพง ซึ่งบริเวณนี้จะมีผู้สูงอายุ/ครอบครัวที่มีเด็ก/คนพิการ/ผู้มีความหลากหลายทางเพศ/พ่อค้า/แม่ค้า ซึ่งจากการพบปะและพูดคุยกับกลุ่มคนเร่ร่อนบางส่วน พบว่าคนเร่ร่อนที่อาศัยหลับนอนในบริเวณสถานีรถไฟหัวลำโพง (โซนที่ ๒) ส่วนใหญ่จะมานั่งเล่น/นอนเล่นชั่วคราว เนื่องจากมีเพื่อนคุย ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและพึงพอใจ อีกทั้งยังไม่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ และในขณะที่คณะอยู่ระหว่างการสอบถามข้อมูลและพูดคุยกับผู้มาใช้ชีวิตชั่วคราวในพื้นที่สถานีรถไฟหัวลำโพงได้พบพระภิกษุมาอาศัยพักหลับนอนในพื้นที่ดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ยังได้รับทราบปัญหาจากหนึ่งในผู้ที่มาอาศัยหลับนอนอยู่ในบริเวณดังกล่าวได้แจ้งความประสงค์ที่จะทำบัตรคนพิการเนื่องจากมีสภาพร่างกายที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ดังนั้น คณะจึงได้ประสานข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพฯ (บ้านมิตรไมตรีกรุงเทพฯ) สังกัดกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์เพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

๓. โซนที่ ๓ เป็นพื้นที่ด้านนอกสถานีรถไฟหัวลำโพงและบริเวณคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่อาศัยของผู้ติดสุรา ผู้ป่วยทางกายและผู้ป่วยทางจิต ซึ่งจากการพบปะและพูดคุยกับกลุ่มคนเร่ร่อนบางส่วน พบว่า กลุ่มคนเร่ร่อนที่มาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้จะมาพักผ่อน/นอนชั่วคราวเพื่อมาขายของ หรือมาเพื่อเที่ยวเล่น มารอรับของแจก และส่วนใหญ่ไม่ต้องการความช่วยเหลือและไม่ประสงค์ที่จะเข้ารับบริการในพื้นที่ที่ภาครัฐจัดให้ เนื่องจากยังพอช่วยเหลือตัวเองได้

นอกจากนี้ คณะยังได้พบปะและพูดคุยกับนางสาวอรวรรณ ฉ่ำชื่น ผู้อำนวยการศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (บ้านมิตรไมตรีกรุงเทพฯ) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการการ

พัฒนาสังคมฯ จึงได้ให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพฯ ฯ (บ้านมิตรไมตรี กรุงเทพฯ) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการให้บริการว่าควรดูแลและช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิต โดยการให้บริการเคลื่อนที่ที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เช่น การอาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้า เป็นต้น ตลอดจนดูแลด้านสาธารณสุขแบบเคลื่อนที่ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ จะได้นำดำเนินการเพื่อให้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกิดเป็นรูปธรรมต่อไป

๓.๓.๒ การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคนเร่ร่อน ณ สวนลุมพินี

เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๓ นายวัลลภ ตังคณานุก์ธัช สมาชิกวุฒิสภา ในฐานะประธานคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา พร้อมด้วย นายเกรียงยศ สุดลาภา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และนายสุทธิ จันทรวงษ์ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ลงพื้นที่ดูปัญหาคนเร่ร่อน บริเวณด้านหน้าสวนลุมพินี เพื่อหามาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19)

จากการลงพื้นที่บริเวณด้านหน้าสวนลุมพินี สวนสาธารณะย่านรังสิต สะพานพระราม ๗ และสถานีรถไฟหัวลำโพง พบว่ามีคนอยู่ ๓ กลุ่ม คือ คนเร่ร่อนที่อยู่เดิม คนที่มาจากชุมชนข้างเคียง และคนที่เคยเข้าบ้านอยู่ แต่ประสบปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ทำให้ไม่มีงานทำ และไม่มีเงินเช่า ดังนั้น จึงได้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรุงเทพฯ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากพระราชกำหนดกู้เงินจะมีผลบังคับใช้ จะมีเงินงบประมาณที่ลงมาแก้ไขปัญหาดังนั้น ควรต้องมีแผนงานและโครงการที่ดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งในส่วนของคนที่ไม่มีที่อยู่จากปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีที่พักชั่วคราวให้ส่วนอีก ๒ กลุ่ม ก็จะประสานทำแผนงานร่วมกัน เพื่อหามาตรการในการดูแลต่อไป รวมถึงการจัดระเบียบ กรณีที่มีคนนำของมาบริจาคเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ด้วย

บทที่ ๔

ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการสิทธิการ

หลังจากที่คณะกรรมการสิทธิการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ได้รวบรวมข้อมูลสถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ประกอบกับได้ศึกษา ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ การศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการ ปัญหา ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ พบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาศึกษา สรุปได้ดังนี้

สถานการณ์และจำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในสังคมไทยปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี และจากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) อาศัยอยู่ตามสวนสาธารณะ สะพานลอย สถานีเดินรถต่าง ๆ เช่น สถานีรถไฟ เป็นต้น ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และ หากพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้หลายคนต้องกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) พบว่าสาเหตุ ส่วนใหญ่เกิดจาก

๑. ปัญหาด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวแตกแยก หรือไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว
๒. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ มีฐานะยากจน ไม่มีงานทำ ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
๓. ปัญหาด้านสุขภาพ เช่น เป็นผู้ป่วยทางจิต วิกลจริต ผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี ผู้ป่วยพิษสุราเรื้อรัง ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม
๔. เป็นบุคคลที่สังคมไม่ให้โอกาส ได้แก่ กลุ่มผู้ต้องโทษที่ได้รับการปล่อยตัว กลุ่มคนหลากหลายทางเพศที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม
๕. กลุ่มคนที่ต้องการมีชีวิตอิสระ โดยสมัครใจเป็นคนไร้บ้าน และมีการเตรียมความพร้อมในชีวิต ระดับหนึ่งจึงใช้ชีวิตที่เหลื่อมตามที่ต้องการ

ทั้งนี้ คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ส่วนใหญ่จะกระจัดกระจายไปตามสถานที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น สถานีรถไฟ สวนสาธารณะ ซึ่งบ่งชี้ถึงภาวะเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มคนดังกล่าวด้วย เนื่องจาก สถานที่สาธารณะดังกล่าวมีการจัดระเบียบห้ามผู้ใดเข้าพักอาศัย จึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ทำให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ต้องย้ายสถานที่ไปยังพื้นที่อื่น ซึ่งกลายเป็นประเด็นปัญหาสังคมที่ปรากฏในสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมือง อย่างไรก็ตาม คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะวิถีชีวิตที่แตกต่างกันตามบริบทของประเทศ หรือพื้นที่ และกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นกลุ่มประชากรที่ขาดปัจจัยในการดำรงชีวิตหรือได้รับผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมและเหลื่อมล้ำในสังคมไทย จนต้องถูกผลักดัน ให้กลายเป็น “คนไร้บ้าน” และเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิและด้อยโอกาสในการเข้าถึงบริการ สาธารณะ สวัสดิการ และหลักประกันสิทธิในด้านต่าง ๆ

จากการพิจารณาศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ของคณะกรรมการสิทธิการ สามารถสรุปข้อมูลออกมาเป็น ๔ มิติ ดังนี้

๑. มิติด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า หนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลกลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้แก่ การประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการไม่มีงานทำ นำมาซึ่งการขาดรายได้ หรือในกรณีภาคการเกษตรไม่สามารถทำมาหากินได้ จึงมีการอพยพเดินทางเข้ามาแสวงหางานในเมือง หรือเกิดจากสาเหตุมีการศึกษาน้อย ขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดโอกาสที่จะประกอบอาชีพ จึงไม่สามารถหางานทำได้ ทำให้กลายเป็นคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในที่สุด

๒. มิติด้านสังคมและครอบครัว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จำนวนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพิ่มสูงขึ้น เกิดจากการไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ทำให้ไม่สามารถอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ หรือมีเหตุจากการถูกทำร้ายจากคนในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก ทำให้ต้องออกมาใช้ชีวิตภายนอกเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาครอบครัวเหล่านั้น นอกจากนี้ ยังเกิดจากกรณีเป็นคนพิการ ผู้สูงอายุ ซึ่งครอบครัวไม่พร้อมดูแล อีกทั้งยังเป็นเพราะความคิดส่วนตัวที่ชอบอิสระ พึ่งพอใจกับการใช้ชีวิตอิสระ

๓. มิติด้านกฎหมาย เนื่องจากปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) จำเป็นต้องถูกแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้น ภาครัฐจึงได้ออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้และแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองให้ชัดเจนและเหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างโอกาสให้กลุ่มคนด้อยโอกาสในสังคมให้ดียิ่งขึ้น

๔. มิติด้านการบริหารจัดการ ปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เป็นปัญหาที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน และเป็นปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น พบว่ามีชาวต่างชาต้ออกมาเร่ร่อนในเมืองท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ สิ่งที่ควรคำนึงในประการต่อมาคือเมื่อประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้มีโอกาสนี้ที่ผู้สูงอายุจะกลายเป็นคนไร้บ้านจำนวนมากขึ้น อีกทั้งอาจเกิดกรณีเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น กรณีเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงจำเป็นต้องกำหนดรูปแบบการทำงานให้ชัดเจนมากขึ้น และสร้างรูปแบบการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือและเตรียมพร้อมรองรับรูปแบบการทำงานที่อาจเปลี่ยนแปลงไป และรองรับกับปัญหาที่อาจจะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ถือเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม การพัฒนาสังคม และการสังคมสงเคราะห์ รวมถึงให้การคุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิ และให้บริการสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ ได้แก่ ผู้ด้อยโอกาส คนไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบปัญหาสังคม ส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการและการพัฒนาสังคมโดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ โดยตรง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ ทั้งนี้ ได้กำหนดแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมสอดคล้องและเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นยุทธศาสตร์ชาติที่ ๔ : การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม แผนแม่บท แผนปฏิรูปด้านสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ นโยบายรัฐบาล ตลอดจนยุทธศาสตร์กระทรวงว่าด้วยเรื่องการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และยุทธศาสตร์ของกรมว่าด้วยการยกระดับคุณภาพ

ชีวิตและเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนแผนการดำเนินงานในระยะต่อไปที่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจะดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนาระบบการช่วยเหลือทางสังคมในรูปแบบ การช่วยเหลือที่เน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือมีโอกาสเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดระบบการช่วยเหลือให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ตลอดจนมีระบบ ฐานข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ช่วยเหลือ ติดตาม และประเมินผล รวมทั้งการบูรณาการความช่วยเหลือจาก ทุกภาคส่วนในพื้นที่ จากเดิมเป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

โครงการที่สำคัญของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย

๑) โครงการเสริมพลัง อพม. สานต่อการพัฒนาสังคม โดยการเพิ่มจำนวนและเพิ่มศักยภาพ โดยการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำ หมู่บ้าน (อพม.) ตลอดจนนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการดูแล ช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายที่ประสบ ปัญหาความเดือดร้อนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ ยังพิจารณาปรับปรุงระเบียบกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำ หมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งการ พิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน (อพม.) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๒) การพัฒนาศักยภาพคนไร้ที่พึ่งและผู้ทำการขอทาน โดยจัดบริการเพื่อการช่วยเหลือ และคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและผู้ทำการขอทาน รวมทั้งป้องกันและพัฒนาศักยภาพให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนขับเคลื่อนภารกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง การขอทาน เพื่อให้เกิดแนวทาง มาตรการ กลไก การจัดสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมาย ตลอดจน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดูแลตนเองได้ และใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข

๓) การพัฒนาศักยภาพสมาชิกนิคมสร้างตนเองและการเตรียมการถอนสภาพนิคมสร้างตนเอง ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ ๔๓ แห่ง โดยแบ่งแผนเตรียมการถอนสภาพนิคมสร้างตนเองเป็น ๔ ระยะ ใช้เวลา ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๗๙

๔) การพัฒนาศักยภาพราษฎรบนพื้นที่สูง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสวัสดิการให้กับราษฎรบน พื้นที่สูง โดยใช้กลไกการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่เรื่องราวทางวัฒนธรรมของราษฎรบนพื้นที่สูง เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศูนย์พัฒนา ราษฎรบนพื้นที่สูง ๑๖ แห่ง อีกทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันเป็น แนวทางในการสร้างความร่วมมือด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี ซึ่งปัจจุบันมีจังหวัดที่ดำเนินการ นำร่องไปแล้ว ๕ แห่ง

๕) การผลักดันและส่งเสริมวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงาน ในระดับพื้นที่

นอกจากนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ที่อยู่อาศัยระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน โดยการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น

และปทุมธานี แต่ยังมีกลุ่มคนไร้บ้านที่ยังใช้ชีวิตเร่ร่อนในพื้นที่สาธารณะในจังหวัดต่าง ๆ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงร่วมกับภาคีเครือข่ายสำรวจข้อมูลกลุ่มคนไร้บ้านในปี ๒๕๖๒ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหาหากกลุ่มคนไร้บ้านในทุกมิติ เช่น การคุ้มครองสิทธิ การฟื้นฟู และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแผนการเยียวยาและฟื้นฟูศักยภาพให้แก่คนไร้ที่พึ่ง ไร้บ้าน และคนที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ประกอบด้วย ๑) เรื่องของการสำรวจข้อมูล โดยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนช่วยเหลือ ๒) เรื่องการฝึกอาชีพระยะสั้นและให้ทุนประกอบอาชีพสำหรับผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่ง ๓) จัดทำช่องทางระดมทรัพยากรช่วยเหลือในภาคส่วนต่างๆ ส่งมอบต่อให้กลุ่มผู้ประสบปัญหาต่อไป

นอกจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เป็นหน่วยงานหลักในการคุ้มครองดูแลคนไร้บ้านแล้ว ยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมให้ความช่วยเหลือกลุ่มบุคคลดังกล่าวด้วย ทั้งนี้สามารถสรุปภาพรวมรูปแบบการทำงานให้บริการแก่คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ดังนี้

๑. การช่วยเหลือในลักษณะเชิงรุกที่เน้นให้บริการโดยออกมาพบปะกับผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะในพื้นที่ต่าง ๆ ตลอดจนการให้บริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตในที่สาธารณะ ได้แก่ บริการด้านสาธารณสุขเบื้องต้น การให้คำปรึกษา เป็นต้น

๒. การช่วยเหลือในลักษณะเชิงรับในรูปแบบสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ และบ้านพัก เพื่อให้ผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะที่มีความประสงค์จะเข้ามาขอรับบริการ สามารถเข้ามาได้ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สมัครใจเข้ารับการพัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพชีวิต เพื่อเตรียมตัวคืนกลับสู่สังคมต่อไป

๓. การดำเนินงานในลักษณะเชิงประสานงาน โดยเน้นการทำงานประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือคนใช้ชีวิตในที่สาธารณะ เช่น การจัดการข้อมูลสถานะบุคคล การมีสิทธิในสวัสดิการด้านต่าง ๆ การพัฒนาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและฝึกอาชีพตามความสมัครใจ รวมถึงการส่งกลับภูมิลำเนาโดยสมัครใจ โดยเน้นการทำงานร่วมทั้งในหน่วยงานของภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ

นอกจากการพิจารณาศึกษาแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองดูแลคนไร้บ้านแล้ว คณะกรรมการยังได้พิจารณาศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งในกรณีของการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อการส่งเสริมศักยภาพด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยงานหรือองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนดังกล่าว เพื่อนำไปสู่จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีดังนี้

๑) เนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านสวัสดิการสังคมหลายหน่วยงาน แต่พบว่ายังไม่สามารถมีการบูรณาการงานด้านสวัสดิการสังคมระหว่างหน่วยงานได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังขาดแนวทางการบูรณาการและการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาสที่ไม่มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพตนเองได้ ทำให้ต้องเป็นผู้พึ่งพิงระยะยาว

- ๒) ระบบฐานข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมไทยยังไม่สมบูรณ์และขาดการเชื่อมโยงข้อมูล
- ๓) เนื่องจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้รับการจัดสรรงบประมาณลดลง จึงส่งผลกระทบต่อการทำงานทั้งระบบ
 - ๔) ระบบการเงินการคลังไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม
 - ๕) ระบบสวัสดิการในรูปแบบเดิมซึ่งเป็นการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ให้เปล่า ทำให้ขาดการพัฒนาศักยภาพแบบครบวงจร

หน้าว่าง

บทที่ ๕ ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการดำเนินนโยบายเพื่อให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ดังนี้

๑. เนื่องจากปัจจุบันข้อมูลจำนวนตัวเลขของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่แต่ละหน่วยงาน รวบรวมยังแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีการจัดทำข้อมูลในลักษณะต่างฝ่ายต่างรวบรวมข้อมูล ขาดการประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่ทราบว่าคนไร้บ้านที่แท้จริงแล้วมีจำนวนเท่าไร ซึ่งส่งผลให้ที่ผ่านมาไม่สามารถจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง ดังนั้น เพื่อให้สามารถบรรลุแนวนโยบายของรัฐในด้านการพัฒนา สังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีภารกิจในการดูแลและช่วยเหลือบุคคล กลุ่มนี้โดยตรง ควรเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) รวมถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลรายงานสถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ตลอดจนจัดทำระบบการติดตาม สถานการณ์ปัญหา เพื่อประมวลให้เห็นถึงสถานการณ์คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ที่เป็นปัจจุบัน โดยจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลกลางที่เป็นระบบเดียวกัน (Data Center) เพื่อให้การทำงานสามารถ เชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และเป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับการพัฒนาแก้ไขปัญหา คนไร้บ้านและจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้านเชิงโครงสร้างในมิติต่างๆ อีกทั้งยังเพื่อ ใช้เป็นฐานข้อมูลกลางในการกำหนดนโยบาย วิธีการงบประมาณการบริหารจัดการ เพื่อการดูแลแก้ไข หรือบรรเทาความเดือดร้อนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๒. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสร้างมาตรการและกลไก การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพร้อมกับท้องถิ่นและชุมชนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยนำหลัก การบริหารจัดการด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ให้เกิดขึ้นในชุมชน

๓. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีมาตรการในการให้ความ ช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) โดยดำเนินการใน ๒ ลักษณะควบคู่กันไป กล่าวคือ

๓.๑ การพัฒนารูปแบบการให้บริการสวัสดิการเคลื่อนที่อย่างทั่วถึง โดยเป็นหน่วยงาน เจ้าภาพหลักในการลงพื้นที่ร่วมกับภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าไป ดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐานให้แก่คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) อย่างทั่วถึงในพื้นที่สาธารณะและชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

๓.๒ การพัฒนารูปแบบและการให้บริการแบบศูนย์พักพิงชั่วคราวที่มีประสิทธิภาพและ เอื้อต่อการพัฒนาคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) โดยการหาพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รกร้าง ตึกร้าง หรือที่ดินว่างเปล่า และปรับปรุงเป็นศูนย์ให้บริการแบบชั่วคราวให้กับคนไร้บ้านในการเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่ โดยให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) มีส่วนร่วมในการออกแบบการอยู่ร่วมกัน โดยดำเนินการ ร่วมกับภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งนี้เพื่อให้คนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้รับการฟื้นฟู ตลอดจนได้ปรับ กระบวนการคิดโดยการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองให้สามารถเลี้ยงชีพได้และกลับสู่สังคมได้ต่อไป

๔. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรพิจารณาปรับปรุงและดำเนินการมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งคนไร้ที่พึ่งตามกฎหมายเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ ซึ่งคนไร้บ้านที่มีกฎหมายเฉพาะคุ้มครองยังไม่สามารถเข้าถึงบริการ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ได้อย่างยั่งยืน

๕. ปัญหาเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ผ่านมา ดังนั้น จึงเห็นควรให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ด้านการพัฒนาสังคมในชุมชนอยู่แล้วเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานและเชื่อมประสานการช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่ โดยทำหน้าที่สำรวจและรวบรวมข้อมูลคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาเบื้องต้น และการรายงานสถานการณ์ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ตลอดจนการประสานงาน ส่งต่อผู้รับบริการและการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนราชการ ท้องถิ่น องค์กร ชุมชนต่าง ๆ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประสานกับคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) ในพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และความต้องการที่แท้จริง อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาตนเองของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

๖. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เพื่อขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน โดยอาศัยบทบัญญัติตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่บัญญัติไว้ว่า

“ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสวัสดิการชุมชน องค์กรภาคเอกชนอื่น สถาบันศาสนา หรือกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือมีส่วนร่วมในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

ในกรณีที่มีการดำเนินการขององค์กรตามวรรคหนึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๑๔ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจพิจารณาให้การสนับสนุนด้านการเงินหรือด้านอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อความเป็นอยู่ของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาอังกฤษ

The McKinney-Vento. (2009). Homeless Assistance Act As amended by S. 896 The Homeless Emergency Assistance and Rapid Transition To Housing (HEARTH).
Department of Communities and Local Government. (2014). Homelessness data : notes and definitions.
Australian Bureau of Statistics. (2011). Position Paper – ABS Review of Counting the Homeless Methodology. Aug.

เอกสารภาษาไทย

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (๒๕๖๓). *เอกสารการแถลงผลสำรวจเจ้านับคนไร้บ้านสู่การขยายผลเชิงปฏิบัติและนโยบาย เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๓.*

สำนักบ้านมั่นคง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (๒๕๕๙). *ถอดบทเรียน...การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน.*

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (๒๕๖๐). *โลกของคนไร้บ้าน*. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

กฎหมาย

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๗

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. ๒๕๕๙

ภาคผนวก

หน้าว่าง

ภาคผนวก ก

- รายชื่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา
- รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการและเลขานุการประจำคณะกรรมการ
- รายชื่อคณะอนุกรรมการ
- รายชื่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

รายชื่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลตรี โอสถ ภาวิไล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นางสาวปิยฉุภรณ์ วันเฉลิม	เลขานุการคณะกรรมการ
๖. พลเอก ไพชยนต์ คำทันเจริญ	โฆษกคณะกรรมการ
๗. นางผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๘. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๙. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. นายพีระศักดิ์ พอจิต	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. นางทัศนียา ยุวานนท์	กรรมการ
๑๒. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	กรรมการ
๑๓. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	กรรมการ
๑๔. นายมณฑิร บุญตัน	กรรมการ
๑๕. นายยุทธนา ทัพเจริญ	กรรมการ
๑๖. พลเอก วลีต โรจนภักดี	กรรมการ
๑๗. นายอำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ

**รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ
และเลขานุการประจำคณะกรรมการ**

๑. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
๒. นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๓. นายวงศ์พันธ์ ฌันชัยพัต	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๔. นายศุภชัย สถีรศิลป์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๕. นางอุบล หลิมสกุล	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๖. นายเอกกมล แพทยานันท์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๗. นายกิตติรัตน์ เมฆมณี	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๘. นางงามจิต แต่สุวรรณ	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๙. นางสาวบุญชिरา ภูชนะจิต	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๐. พันเอก ธัญชัย พัตตพงษ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๑. นางนุชนาถ วสุรัตน์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๒. นายเอกพิทยา เอี่ยมคงเอก	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๓. พันโท หลิง เรืองพรรษา ชื่นนิยมธรรม	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๔. นายสมพงษ์ จารุวิจิตรรัตนา	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๕. นายสุวัช สิงห์พันธุ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๖. นางณัฐภัก อติเชษฐ์ธนิศ	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๗. นายนิติ ถาวรวิชัย	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๘. นายรณฤทธิ์ มงคลรัตน์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๑๙. นางนฤมล ล้อมทอง	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๐. นายศุภากร ปทุมรัตน์าธาร	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๑. นายอาสา วัฒนญาณกุล	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

รายชื่อคณะอนุกรรมการ
คณะอนุกรรมการกิจการเด็ก และเยาวชน

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. พลเอก ไพบยนต์ คำทันเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นางทัศนยา ยุวานนท์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๕. นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๖. นายชาญชัย มาณจักร	อนุกรรมการ
๗. นายศุภชัย สตรีศิลป์	อนุกรรมการ
๘. นางสาวอัญชลี เกษสุริยงค์	อนุกรรมการ
๙. นายสุริชาติ จงจิตต์	อนุกรรมการ
๑๐. นายสายสิทธิ์ เจตสิกทัต	อนุกรรมการ
๑๑. นายธเนศวร์ พรหมโชติ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ คือ
นายถนัด บุญชัย	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

**รายชื่อคณะอนุกรรมการ
คณะอนุกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้ด้อยโอกาส**

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
และอนุกรรมการ
๒. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	ประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นางทัศนีย์ ยูวานนท์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๕. นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	อนุกรรมการ
๖. นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๗. นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	อนุกรรมการ
๘. นางระเบียบ ปัทมดิลก	อนุกรรมการ
๙. นายโสภณ แก้วล้อมทรัพย์	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวพัชรา พอจิต	อนุกรรมการ
๑๑. นางสาวสุภาพิชญ์ ไชยดิษฐ์	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย	
๑. นางจิรพรรณ อนุศาสน์อมรกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นางสาวอรณิชชา ภาคพิเศษ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายชื่อคณะกรรมการกิจการคนพิการ

๑. นายมณเฑียร บุญตัน	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นางพวงแก้ว กิจธรรม	อนุกรรมการ
๕. นายรัตน์ กิจธรรม	อนุกรรมการ
๖. นางสาววันทนีย์ พันธชาติ	อนุกรรมการ
๗. นายวิฑูต บุณนาค	อนุกรรมการ
๘. นายสุชาติ โอวาทวรรณสกุล	อนุกรรมการ
๙. นางอาทิตยา นรารวัชร	อนุกรรมการ
๑๐. นายธีรยุทธ สุขคนธวิท	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. นางสาวพิมพ์ปญา อติสิราวัชร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. พลตรี โอสถ ภาวิไล	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๓. นายชูศักดิ์ จันทยานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๔. นายต่อพงศ์ เสลานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๕. นางนุชจारी คล้ายสุวรรณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๖. นางวัชรา รั้วไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๗. นายศุภชีพ ดิษเทศ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๘. นายสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๙. นายสุพล บริสุทธิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๐. นายเอกกมล แพทยานันท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายชื่อคณะอนุกรรมการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย

๑. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๒. นายอำพล จินดาวัฒนะ	ประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายยุทธนา ทัพเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นางจารุพันธ์ อึ้งภากรณ์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๕. นายณัฐเมศวร์ เรืองพิชัยพร	อนุกรรมการ
๖. นายดารนัย อินสว่าง	อนุกรรมการ
๗. ศาสตราจารย์ธรรมศักดิ์ พงศ์พิชญามาตย์	อนุกรรมการ
๘. พลเอก บุญลือ วงษ์ท้าว	อนุกรรมการ
๙. นายประกาศิต กายะสิทธิ์	อนุกรรมการ
๑๐. นางวรัญญา เทียวกุล	อนุกรรมการ
๑๑. นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์	อนุกรรมการ

รายชื่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการกิจการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
วุฒิสภา

๑. นางสาวภิรมย์ นิลทัพ	นิติกรชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่
กำกับดูแลการปฏิบัติราชการ
ของกลุ่มงานคณะกรรมการกิจการ
การพัฒนาสังคมฯ
๒. นางธนยา สิงห์มณี	นิติกรชำนาญการ
๓. นางสาวพิมพ์ปญา อติสิราวัชร	นิติกรชำนาญการ
๔. นางสาวธรรมรัตน์ ศรีทองกุล	นิติกรชำนาญการ
๕. นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	วิทยากรชำนาญการ
๖. นางจิตตินันท์ ศิริอังกานนท์	วิทยากรชำนาญการ
๗. นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์	นิติกรปฏิบัติการ
๘. นางสาวจิตรลดา องอาจ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นางสาวสุธาทิพย์ สมัครการ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๐. นายรุ่งเพชร งามพร้อม	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติการ
๑๑. นายสุริยะ อุปลาบัติ	นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ
๑๒. นางสาวนธิดา ศรีอุตะ	พนักงานสนับสนุนการประชุม

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก
เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๕ - ๖ โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๖

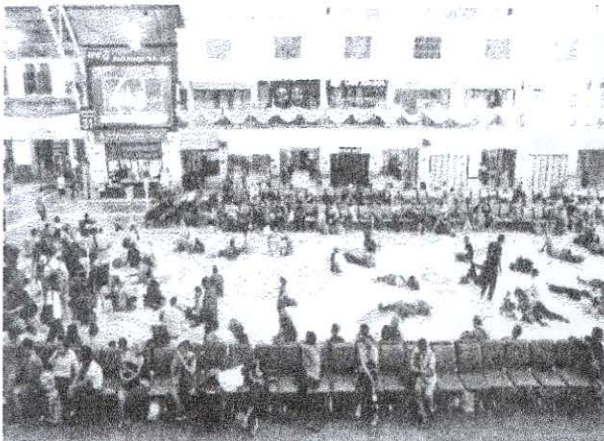
ภาคผนวก ข

ประมวลภาพกิจกรรมของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

การลงพื้นที่เพื่อติดตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มคนเร่ร่อน
ณ สถานีรถไฟหัวลำโพง

โซนที่ ๑

พื้นที่พักอาศัยชั่วคราวของคนเร่ร่อนภายในสถานีรถไฟหัวลำโพง

โซนที่ ๒

พื้นที่บริเวณส่วนกลาง อยู่บริเวณทางเชื่อมระหว่างรถไฟฟ้าใต้ดินกับสถานีรถไฟหัวลำโพง

โซนที่ ๓

พื้นที่ด้านนอกสถานีรถไฟหัวลำโพงและบริเวณคลองผดุงกรุงเกษม

การลงพื้นที่ติดตามสถานการณ์การช่วยเหลือคนไร้บ้าน และคนไร้ที่พึ่ง ณ สวนลุมพินี

การลงพื้นที่ติดตามสถานการณ์การช่วยเหลือคนไร้บ้าน และคนไร้ที่พึ่ง ณ สวนลุมพินี (ต่อ)

การประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือและจัดการปัญหาของคนไร้ที่พึ่ง (กลุ่มคนไร้บ้าน)
จำนวน ๔ ครั้ง

ภาพข่าวจากสื่อมวลชน

"ครูหุย"ห่วงงบเงินกู้ไม่ถึงกลุ่มคนยากจนเมือง จ่อเชิญท.พัฒนาสังคมฯ-กทม.แจง แผนการใช้งบค้ำค่า-ตรงเป้า

เมื่อวันที่ 23 เม.ย.นายวิมล ดิถกานุกรักษ์ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสังคม และ กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เปิดเผยว่า หลังจาก ระเบียบว่าด้วยการใช้เงินกู้หนึ่งล้านล้านบาท ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เห็นว่า ในส่วนของแผนงาน หรือโครงการที่ 3 เกี่ยวกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ได้รับ ผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นแผนงานและโครงการที่ กว้างขวางมาก ส่วนงบประมาณที่จะนำมาใช้ในระดับที่แคบลง อย่างเช่นกลุ่มคนยากจนใน เมือง คนในชุมชนแออัด คนไร้ที่พึ่ง ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ และทางกรุงเทพมหานคร จะเป็นหลักสำคัญในการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อ ดูแลคนกลุ่มนี้ ซึ่งจะประกอบกรปฏิบัติกรและการใช้งบประมาณหลายร้อยล้านบาท ตั้ง นั้นทางคณะกรรมการสังคมฯ วุฒิสภา กำลังศึกษารายละเอียดของพ.ร.ก. และเตรียม เชิญกรให้ทั้งสองส่วนงานดังกล่าวนำเสนอแผนงานโครงการ งบประมาณและการปฏิบัติ กรในการช่วยเหลือกลุ่มคนดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อที่จะกำกับติดตามให้กรใช้งบประมาณ ค้ำค่า โปร่งใส และตรงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

🏠 **คอลัมน์ -** ช่างเดิน พระราชสำนัก การเมือง โลกธุรกิจ อาชญากรรม กทม.

ในประเทศ เกษตร ต่างประเทศ กีฬา ผู้หญิง บันเทิง ยานยนต์ Like สาระ

หน้า ๓๖๖ / ในฉบับนี้

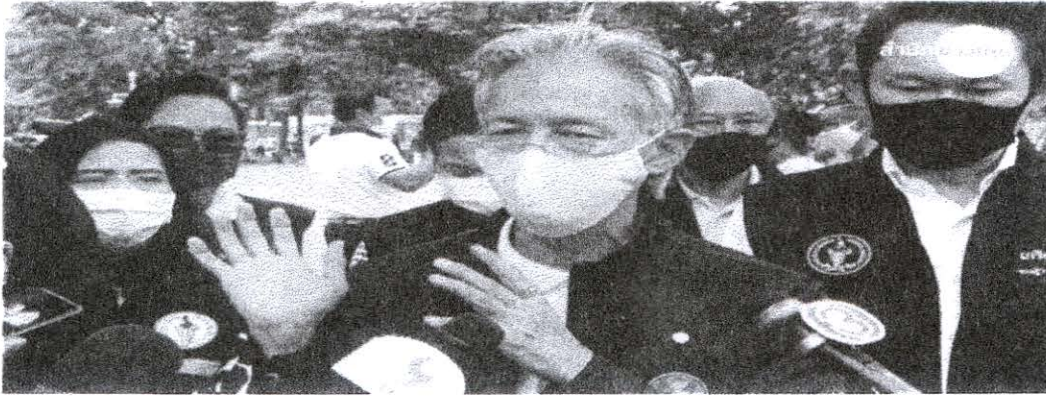
'ครูหยุด' ลงพื้นที่ สวมลุ้มๆ ประสานพม.-กทม.แก้ ปัญหา'คนเร่ร่อน'

วันพุธที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2563, 18:51 น.

"ครูหยุด"นำพม.-กทม.ลงพื้นที่สวมลุ้มแก้ปัญหาคนเร่ร่อนอย่างเป็นระบบ เตรียมทำแผนรองรับเงินกู้กระจายทั่วถึงเกิดปย.สูงสุด

เมื่อวันที่ 24 เม.ย.ที่สวนลุมพินี นายวัลลภตังคณานุรักษ์ สมาชิกวุฒิสภา ในฐานะประธาน คณะกรรมาธิการการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและ ผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา พร้อมด้วยนายเกรียงยศ สุดลาภา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายสุทธิ จันทรวงษ์ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ลงพื้นที่ดูปัญหาคนเร่ร่อนบริเวณด้าน หน้าสวนลุมพินี เพื่อหามาตรการป้องกัน การแพร่ระบาด ของไวรัสโคโรนา หรือโควิด 19

ครูหยุด-กทม.-พม. ลงพื้นที่สวนลุมฯ แก้ ปัญหาคนเร่ร่อน

นายวัลลภ ตังคณานูรักษ์ สมาชิกวุฒิสภา ในฐานะประธานคณะกรรมการการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและ ผู้ด้อย โอกาส วุฒิสภา พร้อมด้วยนายเกรียงยศ สุดลาภา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายสุทธิ จันทรวงษ์ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ลงพื้นที่ ดูปัญหาคนเร่ร่อนบริเวณด้านหน้าสวนลุมพินี เพื่อหามาตรการป้องกันการแพร่ระบาด ของไวรัส โคโรนา หรือ โควิด 19

นายวัลลภ กล่าวว่า จากการลงพื้นที่บริเวณ ด้านหน้าสวนลุมพินี สวนสาธารณะย่านรังสิต สะพานพระราม 7 และหัวลำโพง พบว่ามีคนอยู่ 3 กลุ่ม คือคนเร่ร่อนที่อยู่เดิม คนที่มาจากชุมชนข้างเคียง และคนที่เคยเข้าบ้านอยู่แต่ประสบปัญหา โควิด-19 ทำให้ไม่มีงานทำ และไม่มีเงินเช่า ดังนั้น จึงได้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรุงเทพมหานคร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากพระราชกำหนดกู้เงินจะมีผลบังคับใช้ จะมีเงินงบประมาณ ที่ลงมาแก้ไขปัญหา ดังนั้นควรต้องมีแผนงาน และโครงการ ที่ดูแลประชาชน ได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

นายวัลลภ กล่าวว่า คนที่ไม่มีที่อยู่จากปัญหาโควิด-19 ทาง พม. มีที่พักชั่วคราว ให้ ส่วนอีก 2 กลุ่ม ก็ประสานทำแผนงานร่วมกัน เพื่อหามาตรการในการดูแลต่อไป รวมถึงการจัดระเบียบ กรณี ที่มีคนนำของมาบริจาค เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด ของไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย.-สำนักข่าวไทย

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๔๔๓๑-๒ และ ๐ ๒๘๓๑ ๔๔๓๕-๖

